

K. III.
5909

Preot PAUL MIHAILOVICI

FAPTE TRECUTE
ȘI
BASARABENI UITAȚI
1799—1918

Cu prefață de Const. N. Tomescu, prof. universitar

2575

1 9 3 8

Atelierele EMIL GRABOVSCI, str. E. Rădulescu Nr. 37.
CHIȘINĂU.

Bunului Gh. Kirileanu, omagiu,
recunoștință și admirație.

Prest. P. Mihailovici
1938.

Nu se împru-
mută acasă.

Urmează o colecție de variate scrisori, pe care le-a răscolit părintele Pavel Mihailovici, cu cunoscuta sa stăruință, în arhivele particulare și a casei arhieresti din Chișinău. Ele ne aduc știri prețioase din viața bisericească a Chișinăului, sbuciumul primului arhipăstor Gavriil în așezarea eparhiei, unele momente culturale, vrednice de amintit, și frățești legături între mitropolitul din Iași și cel basarabean.

Astfel Veniamin al Moldovii bucura cu daruri pe arhiepiscopul Dimitrie din Chișinău, iar Calinic ținea tare mult să-l împace pe Antonie în 1866. Găsim că protoiereul Petre Cunițchi era prieten apropiat al mitropolitului Gavriil și al vicarului său Dimitrie, că el putea grăbi hirotonia acestuia în arhierie și avea trecere și la oberprocurorul sinodal.

Multe date ne spun aceste scrisori despre moșii mănăstirești și hotarele lor, pînă la Budăi și Ciorăști îș întindea Căpriană stăpînirea sa. Cînd ardea pădurea mănăstirească Catarga „oamenii din sat... s-au făcut grei cu totul și nu vor să sae la lucru, decât caută interesul lor... chiar la alte poronci înpărătești stau înpotrivă”, și nici dijmă nu voiau să deie.

Pe vremuri micul tîrg al Chișinăului era învecinat cu moșiile Vovințanii și Buicaniei, proprietatea m-rii Galata din Iași, care avea și un mitoh în tîrg, biserica sf. Arhangheli. Ambele moșii însă au fost adăugate Chișinăului, și din ele mitropolitul Gavriil a obținut dela proprietară „loc îndestul ca să zidească sfântă Mitropolie cu școli și toate cele tre-

2575
Biblioteca Documentară

Piatra Neamț
Biblioteca Patriarhală

buincioase pentru casa arhierească... întru o îngrăditură... câte 130 în câte patru părțile cvadrat după obiceiul pă-mântului“...

Basarabia, livada asta binecuvîntată și grînar de belșug, trimitea la Peterburg gutăi, nuci, alune, pînă și lichior, iar din holdele bogate, credincioșii jertfiau mitropoliei chile de grîu „drept un sărindariu...! din rodurile ostanelilor meli“, cum scria o Ecaterina Bantiș din Izvoare, sau veniau tot aici alte ocă de făină și poloboace de vin „că în anul trecut ați blago-slovit holdile noastre, și Dumnezeu au auzit rugăciunea î. p. s. voastri, și au înmulțit rodurile noastre“, și aceste da-ruri să fie primite „ca pi cei 2 bănișori ai văduvii“, ce mișcătoare formă de recunoștință!

Dar unele scrisori ne vorbesc și despre descoperiri arheologice în Brănești, unde ar fi fost oraș, sau „cetatea“ Meleşeni, denumită dela cuvîntul „Meleh“=țar, ori despre cele descoperite în cetatea de lemn Palanca, iar la Mîndra s'ar fi mutat cîndva tîrgul Chișinău de teamă năvălirilor tătărești.

Multă grijă de luminaire sufletească ne arată și cum părătorul unor moșii moldovenești, care oferă cîte 500 lei anual pentru seminarul din Chișinău, după cum mai aflăm că în Moldova ca și la Ismail se cereau tipicoanele moldovenești dela Chișinău, tîrziu după 1864 și 1876, iar însuș Al. Sturza trimite pînă la Odesa, cărți folositoare de suflet pentru mîngîierea bolnavilor din spitale, lucru ce se repetă, după 60 ani, în 1916 cînd asemenea tipărituri moldovenești se aștepta chiar în îndepărtatul oraș Tveri pentru răniții, „cari vorbesc rău rusește, iar a ceti nu știu; citesc însă moldovenește“ și cînd cineva zice „știu moldovenește, fața lui întreagă se preschimbă într-un suris bucuros“.

Lăudabilă strădanie s-a depus pentru tipărirea de cărți bisericești în l. romînă în Basarabia. Doi smeriți monahi dela casa arhierească roagă pe arhipăstorul lor aflat la Pe-

terburg, să ajute la tipărirea Antologhionului, a Chiriacodromionului, Ceaslov, Mineiu, Evanghelie, dar să fie copiate după cele „tipărite în Moldova“, cu care se deprinseseră. Ei mai cer o cenzură duhovnicească pentru tipărituri pe loc, să nu le mai trimită la Sinod, drept ce l-au obținut și alte consistorii de graniță ca Odesa, Caucaz, Cazan. Ei mărturisesc că Antologhionul de sub tipar este luat după Mineele lunare dela m-reă Neamț „în care slujbele în totul aseamănă cu cele slavonești“.

Cărți bisericești cu slove chirilice editate în Chișinău, sunt cerute după 1878 la București, ca să umple lipsa celor cu litera latină „ce se simte foarte tare în bisericile din România“, și cărțile se plăteau în poli imperiali. Un alt bucureștean cerea Apostol și cadelnițe de madem albe pentru un rest de bani. Și peste Nistru, în gubernia Hersonului, cite un moșneag, rămas la vatră doar cu baba care „bodaproste tot îmi face de mâncat“, pe cînd cei doi flăcăi i-au fost luați „la sluița împărătească“ să cel mai mare îi luoat în robie“, roagă și el în 1917 să i se trimită „Viețile sfinților“, „Luminătorul“ și altele tipărite în Chișinău.

Aici se vorbește despre prietenoasa corespondență între Al. Sturza și „marele ierarh episcopul Filaret Scriban“, pe care scrisori le caută învățatul vlădică Arsenie Stadnițchi la Neofit, retras la Ismail în 1902, cu scop de a le publica. Și mișcătoare e vestea venită tocmai din Tochio a preotului misionar Anatolie Tihai, o scrisoare ticluită în romînește cu litere chirilice, pe acele foarte îndepărtate meleaguri, unde nu erau Romîni. Ce departe răsuna graiul nostru și purtătorii lui nu uitau să-l scrie.

În fine, același vlădică Arsenie are cuvinte de îmbărbătare pentru venerabilul preot moldovean Constantin Popovici, azi pensionar ca fost rector al seminarului teologic, care înainte de război era bănuț de separatism trecut pe lista neagră a transferării din oficiu, cîne știe în care colț al ghețurilor rusești.

Și ce simple, dar minunate sunt și aceste rînduri dintr'o altă scrisoare: „Îmbărbățați-vă, părinte, și cultivați grădina Domnului, udată de lăcrămile păcătoșilor bolnavi mai mult... decît grădina Ghetsimani“!

Se cuvine să apreciem strădania părintelui Pavel Mihailovici, să-l și laudăm că i-e scumpă o asemenea grea ocupație, după cum apreciem și bunăvoința și sprijinul editorului.

Const. N. Tomescu.

La documentele basarabene publicate de distinșii cercetători ai trecutului provinciei noastre, se adaugă și scrisorile ce urmează. Ele sunt rezultatul colecționării unui timp îndelungat prin arhivele locale, la persoane particulare fie rătăcite între alte vechituri ce se vînd în piață. Ele sunt răslețe, ca formă, dar ca fond, toate vorbesc despre fețe cari au trăit și au jucat un rol în această latură a țării. Îndeosebi se accentuiază rolul cultural, legături cu centrele vechi ale românismului: Iași și București, momente însemnate din timpul anilor grei 1916—1917, când cartea românească era cerută tocmai în îndepărtata Siberie, de către prisionerii ardeleni. Frânturi de viață a atâtor fețe bisericești și modeste știri despre cartea și trecutul basarabean. Și toate la un loc aruncă cât de mică lumină asupra spiritului românesc, ce a trăit în sufletele celor ce au scris.

Respectoase mulțămiri aduc Onor. Consiliului Eparhial din Chișinău că prin secția culturală a binevoit a-mi acorda ajutorul pentru tipărire precum și persoanelor cari mi-au pus la dispoziție unele scrisori.

Ctitorilor marelui act al Unirii Basarabiei cu Patria Mamă și tuturor sufletelor cari au luptat și au păstrat limba și obiceiurile românești, cu smerenie le închină aceste mărturii ale trecutului

Preot Paul Mihailovici.

19 Februarie 1938. Chișinău.

I.

1799 Decembrie 19. Chiev. Gavriil Bănulescu, mitropolitul Chievului mulțamește părintelui Petru (Cunițchi) pentru o scrisoare. Roagă să aibă în grijă pe sora sa Marta căreia îi trimite un pachet.

Честный Іерей Петръ !

Писаніе ваше я получилъ, благодарю вамъ за оное. Много меня удивляютъ новомиргородскіе происхожденіи, не могу вамъ на оное ничего сказать кромѣ: будьте цѣлы яко голубы, и мудры яко зміи. Время все поправить. Прошу не оставлять сестру нашу Марфу своимъ посѣщеніемъ и въ случаѣ благими вашими совѣтами. Въ прочемъ пребываемъ вамъ доброжелательнымъ

Гавріиль Митрополитъ Кіевскій.

Прилагаемый при семъ пакетъ съ надписомъ къ сестрѣ нашей Марфѣ прошу вручить, и читать ей письмо наше. Декабря 19 дня 1799 года. Кіевъ.

Adică:

Cinstite părinte Petre!

Scrisoarea voastră am primit-o, vă mulțumesc pentru ea. Mult mă miră pe mine întâmplările din Novomirgorod, nu pot să vă spun nimic în această privință decât: fiți curați ca porumbii și înțelepți ca șerpii. Timpul va îndrepta totul. Rog să nu lipsiți pe sora noastră Marta de a o cerceta și, la ne-

voe, de sfaturile voastre bune. Dealtfel vă rămânem dori-
tor de bine

Gavriil mitropolit al Chievului.

Pachetul aici alăturat, adresat către sora noastră Mar-
ta, rog să-l înmânați și să-i cetiți scrisoarea noastră.

Decembrie 19 zile

Anul 1799. Chiev.

*Original. Colecția mea. Mitropolitul Gavriil a condus mi-
tropolia Chievului dela 29 Sept. 1799 până la 21 August 1803,
când a demisionat din pricina boalei stabilindu-se în Odessa.*

*Protoiereul Petre Cunișchi, elev al mitropolitului Gavriil dela
Seminarul din Poltava, hirotonit preot la 1797, e numit șef al
Catedralei din Ecaterinodar, la transferarea mitropolitului în scau-
nul dela Chiev.*

Ar. Stadnișchi. Gavriil Bănulescu. . . 1894, anexa 10.

II.

*1810 Iunie 2. Nicolaev. Protoiereul Daniil Sulima,
către protoiereul Petru Cunișchi din Iași, în legătură cu
recomandarea sa la postul de vicar al exarhului Gavriil al
Moldovlahiei și venirea sa în Moldova.*

Ваше Высокопреподобіе Почтеннѣйшій и Любезнѣйшій Отецъ
Protoiereй Петръ!

Вѣрю, вѣрю, любезнѣйшій Петръ Семеновичъ, что вы не шутите,
и спѣшу обзваться къ вамъ на послѣднее письмо ваше, 30-го числа
истекшаго Маія мною полученное; ибо отправиться нынѣ къ вамъ
мнѣ, какъ изъ нижеслѣдующаго увидите, не можно, хотя я и душевно
желалъ бы немедленно явиться къ Его Высокопреосвященству, Ми-
лосердному своему отцу и архипастырю, коего благотворная десница
вездѣ находитъ меня. Не испугайтесь однакожь, получивъ отъ меня
такой толстый пакетъ, и въ немъ такую тучу бумагъ. Я долженъ былъ
открыть предъ вами нынѣшнее положеніе мое, и для того вмѣсто себя
посылаю вамъ эти бумаги. Первое письмо Василя Василевича ска-
жетъ вамъ, что здѣшній Преосвященный приглашаетъ меня въ свою
Семинарію ректоромъ, а второе письмо его объявить вамъ, что я на

сіе приглашеніе нічого рѣшительнаго не далъ, а здѣлалъ Василю Василовичу нѣсколько вопросовъ, на которые однакожь разрѣшенія отъ него нѣтъ, а какъ пишетъ онъ, получу оное отъ Преосвященнаго въ Екатеринославѣ, когда прїѣду туда за знакомъ отличія, о которомъ хлопоталъ маркизъ за службу при Штурм. училищѣ, и котораго со дня на день ожидали. И какъ сей знакъ отличія — скуфья — уже нынѣ послучень, то меня и требуютъ теперь въ Екатеринославъ. О чемъ вамъ для любопытства прилагаю во первыхъ приказъ, полученный мною отъ здѣшняго главнокомандующаго вице-адмирала Языкова, а во вторыхъ копію переписки, бывшей обо мнѣ по сему случаю. По сей то причинѣ я не могу быть у васъ въ Іюнѣ. Отправившись прямо къ вамъ, я пооружилъ бы противъ себя Екатеринославскихъ навѣрное, но я судилъ, о связяхъ моихъ съ Молдавію никакого не подать имъ подозрѣнія, дабы на случай могущихъ коснуться обо мнѣ справокъ, не поставили мнѣ въ преступленіе самовольную отлучку изъ Епархіи. Вотъ, любезнѣйшій Пётръ Семёновичъ, мои обстоятельства. Остается теперь вамъ и безъ меня сдѣлать представленіе, а какъ для представленія сего можетъ быть нужна будетъ прописка житія, бытія моего, то на сей случай прилагаю вамъ аттестатъ, данный мнѣ изъ Кіевской дух. Дикастеріи при выбытіи моемъ изъ Кіевской Епархіи. Преосвященный Платонъ общаетъ меня прямо произвести въ Архимандрита, такъ какъ произведенъ недавно отецъ Звенигородскій. Я однакожь дотолѣ не рѣшусь въ Семинарію, пока по представленію вашему не будетъ о мнѣ разрѣшенія. Ибо я такъ умствую: ежели Архіепископъ Екатеринославскій Платонъ можетъ прямо производить въ Архимандриты, то Экзархъ Молдовлахійскій безъ сомнѣнія можетъ сдѣлать больше.

По слѣдующей почтѣ буду писать къ Его Высокопреосвященству въ Яссы, а теперь умоляю васъ старою нашею дружбою, довести все сіе до свѣдѣнія Его милостивѣйшаго нашего Архипастыря и поспѣшить представленіемъ. Къ 15-му числу сего мѣсяца я отправляюсь за скуфіею въ Екатеринославъ, и по возвращеніи обзовусь къ вамъ со всѣмъ поспѣшеніемъ. Аттестатъ мой и вся прочая бумажная калываката пусть остается у васъ до дальнѣйшаго объ ней распоряженія. Новости здѣшнія: Протоіерей Савурскій въ войнѣ съ Преосвященнымъ Платономъ, онъ освобожденъ отъ Благочиннической должности за разныя упущенія, а отецъ Стефанъ напротивъ нынѣ благочинствуетъ. Поздравляйте его, а ко мнѣ продолжайте, покорнѣйше васъ прошу, дружеское усердіе, и вѣрьте, что я какъ былъ, такъ и нынѣ есть и во вѣки вѣковъ пребуду.

Вашего Высокопреподобія Почтеннѣйшаго и любезнѣйшаго отца

Протоіерей, покорѣйшимъ слугою

Протоіерей Данилъ Сулима.

2-го Іюня, 1810 года. Николаевъ.

Adică: Prea cucernicia voastră, venerabile și
amabile părinte protoierei Petre!

Cred, cred, dragă Petre Semionovici că nu glumiți și mă grăbesc a răspunde la ultima voastră scrisoare, ce-am primit-o la data de 30 a trecutei luni Mai, căci a mă îndrepta acum spre voi cum veți vedea din cele mai jos îmi este cu neputință măcar că sufletește ași dori, fără întârziere să fiu față la înalt prea sfinția sa, milostivul meu părinte și arhipăstoriu, a cărui binefăcătoare dreaptă, pretutindenî mă găsește. Să nu vă speriați însă primind dela mine un așa voluminos plic și într'ânsul un așa roi de hârtii.

Eu a trebuit să-mi desvălui înaintea voastră, situația mea actuală și deaceia vă trimit în locul meu aceste hârtii. Prima scrisoare a lui Vasile Vasilevici vă va spune că vlădica de aci, mă invită ca rector la seminarul său, iar a doua scrisoare, va vesti că eu nimic hotărât n'am răspuns acestei invitații, dar i-am făcut lui Vasile Vasilevici câteva întrebări, cărora totuș el n-a dat deslegare, dar după cum scrie el, o voiu primi dela preasfințitul în Ecaterinoslav, când voiu veni acolo după semnul distincției, pentru care a intervenit marchizul, pentru slujba mea la școala din Șturm, și pe care (semn) ei îl așteptau din zi în zi. Și deoarece acest semn distinctiv — scufia — s-a primit, apoi mă și cer acum în Ecaterinoslav. Pentru curiozitatea voastră alăturerez mai întâi, ordinul ce am primit dela comandantul șef de aci, vice amiral Iazîcov, iar a doua, copia corespondenței, ce a fost despre mine, cu acest prilej. Din chiar această cauză, eu nu pot să fiu la voi în Iunie. Îndreptându-mă direct la voi, eu ași înarma desigur împotriva mea pe cei din Ecaterinoslav, dar am judecat, ca despre rela-

țiile mele cu Moldova să nu le dau nici o bănuială, ca în cazul unor eventuale informațiuni despre mine, să nu mi se considere drept o crimă absența neautorizată din eparhie. Iată dragă Petre Simeonovici situația mea. Rămâne acum ca și fără mine voi să faceți recomandarea dar cum pentru recomandarea aceasta, poate ar trebui formularul vieții mele, pentru acest caz vă alăturerez certificatul ce mi-s'a dat mie din Dicasteria Duhovnicească dela Chiev, la ieșirea mea din eparhia Chievului. Prea sfințitul Platon îmi făgăduiește să mă înainteze direct în treapta de arhimandrit, așa cum a înaintat nu de mult pe părintele Zvenigoradschii. Eu totuși nu mă voi hotărî pentru seminar, până ce nu va fi hotărârea referitoare la mine în urma recomandărei voastre. Pentru că eu așa cuget: dacă arhiepiscopul Platon al Ecaterinoslavului poate ridica direct la treapta de arhimandrit, apoi exarhul Moldo-Vlahiei, fără îndoială poate să facă și mai mult. Cu poșta următoare am să scriu înalt prea sfinției sale la Iași, dar acum vă implor pe temeiul vechii noastre prietenii, să aduceți toate acestea la cunoștința milostivului nostru arhipăstor și să grăbiți cu recomandarea. Până la data de 15 ale acestei luni, eu voi merge la Ecaterinoslav să iau scufia, și după întoarcere mă voi îndrepta către voi cu toată graba. Diploma mea și toată cealaltă grămadă de hârtie, lăsați să rămână la voi, până la alte rândueli.

Vești de aci: protoiereul Savurschi, în luptă cu prea-sfințitul Platon e desărcinat de funcțiunea de protopop, pentru diferite neglijențe, iar părintele Ștefan, dimpotrivă, acum conduce protopopia. Felicități-l, iar față de mine, continuați, vă rog cu plecăciune, râvna prietenească și credeți, că eu cum am fost așa și acum sunt și în vecii vecilor voi fi al Prea Cucernicii Voastre,enerate și amabile părinte protoiereu,

plecată slugă protoiereu Daniil Sulima

2 Iunie, anul 1810. Nicolaev.

Original, în colecția mea. După cum se știe, în urma raportului mitropolitului și exarh Gavriil, Sf. Sinod prin ucazul din 6 Iunie 1811, aprobă propunerea de a fi hirotonit protoiereul Sulima, ca episcop vicar. Hirotonia au săvârșit-o exarhul Gavriil arhiepiscopul Grigorie de Ierapol și Meletie episcopul Hușilor, în Iași în biserica mitropolitană sf. Gheorghe în ziua de 16 Iunie 1811.

C. N. Tomescu. Hirotonia la Iași a episcopului vicar Dimitrie Sulima în Arhivele Basarabiei, II, Nr. 2 p. 153.

III.

1813. Aprilie 24. Chișinău. Mitropolitul Gavriil Bănulescu către protoiereul Petre Cunițchi, trimis la Petersburg în legătură cu construcția casei mitropolitane din Chișinău. Ii trimite șase sute ruble și vești despre situația mănăstirii Căpriana și a diferitor fețe bisericești din Iași.

Почтеннѣйшій Отецъ Протоіерей Петръ!

Два письма ваши, первое отъ 15-го, а послѣднее отъ 21-го истекшаго Марта я получилъ. Радуюсь, что прибыли благополучно въ Петербургъ и находитесь здоровы. Домашніе ваши здѣсь всѣ благополучны и вамъ кланяются. Вы пишете, что имѣете нужду въ деньгахъ, и я зная Петербургъ, совершенно тому вѣрю, а потому при семъ и препровождаю къ вамъ шестьсотъ рублей. А затѣмъ извѣщаю васъ, что я съ Божіею помощію началъ уже строеніе митрополитанскаго дома, основавшись на увѣреніяхъ Его Сіятельства, Князя Александра Николаевича, что и Святѣйшій Синодъ съ предположеніями моими, касательно устроенія въ городѣ Кишиневѣ Митрополитанской кафедры, согласенъ, и всемилостивѣйшій Государь Императоръ, для Высочайшаго утвержденія сихъ и предположеній ожидать только по сему предмету отзыва отъ здѣшняго Господина Губернатора; каковой отзывъ давно уже посланъ; и какъ по оному никакого затрудненія и препятствія къ полученію приличнаго для строенія мѣста не явилось: то я сіе мѣсто съ добровольнаго письменнаго согласія владѣльца и съ вѣдома здѣшняго гражданскаго правительства и принять, и привязуя, началъ немедленно начать строеніе не только по причинѣ извѣстной вамъ чрезвычайной невыгоды и тѣсноты квартиръ занимаемыхъ мною и штатомъ моимъ, но наиболѣе по очевидной всегда угрожающей намъ опасности отъ пожаровъ, какъ здѣсь весьма часто нынѣ случаются. Вамъ извѣстно здѣшнее негодное строеніе, которое загорѣвшись, объемлется пламенемъ все, въ одно мгновеніе, какъ клочье.

И хотя я надѣюсь начатое строеніе свое окончить одними. . . . деньгами, при помощи добрыхъ людей нашихъ Епархіальныхъ обывателей, кои по благорасположенію своему къ святой церкви сами вызываются на то: однакожь за всѣмъ тѣмъ крайнюю имѣю нужду въ подводахъ для вывоза камня и лѣсу. Подводы сіи могъ бы мнѣ доставить здѣшній Господинъ Губернаторъ изъ прилежащихъ къ Кишиневу селеній. Господинъ Губернаторъ Стурдза хотя и здѣлалъ по просьбѣ моей нѣкоторое пособіе, приказаніемъ огородить мѣсто хвостомъ, до окончанія каменнаго строенія: но я увѣренъ, что ежели благодѣтельный нашъ князь Александръ Николаевичъ благоизволитъ со стороны своей обозваться къ нему по сему предмету: то Господинъ Губернаторъ, обрадованный отзывомъ таковой высокопочтенной особы, безъ сомнѣнія будетъ оказывать мнѣ по просьбамъ моимъ болѣе и болѣе пособія въ дѣлѣ семъ. Каковое пособіе подать мнѣ весьма удобно онъ можетъ безъ обремененія здѣшнихъ жителей, какъ потому что они нынѣ свободны отъ казенныхъ тягостей, такъ и потому что камень и лѣсъ сей весьма въ близкомъ разстояніи отъ Кишинева. Въ слѣдствіе чего прошу васъ, отецъ Протоіерей, объявите все сіе Господину Ястребцову, и посовѣтуйтесь съ нимъ, можно ли будетъ вамъ просить князя, чтобы Его Сіятельство благоволило здѣлать таковое отношеніе къ нашему Губернатору, и ежели Господинъ Ястребцовъ посовѣтуетъ, то доведите немедленно вышесказанныя обстоятельства до свѣдѣнія Его Сіятельства, и просите, что-бы Онъ не отказалъ намъ въ сей милости и не оставилъ здѣлать помянутый отзывъ къ Господину Стурдзѣ. Я особо писать о семъ къ Его Сіятельству не смѣю, а надѣюсь, что вы, по усердію своему ко мнѣ, постараетесь и сію порученность выполнить съ успѣхомъ. Впрочемъ, Отецъ Протоіерей, вамъ самимъ довольно извѣстны наши нужды, вы знаете, что я съ трудомъ удерживаю при себѣ штатъ мой, единственно обнадеживая полученіемъ изъ Святѣйшаго Синода утвержденія на представленіе мое, а чего стоитъ мнѣ содержаніе дому моего, одинъ Богъ знаетъ; а потому и прошу васъ старайтесь всѣми силами о благополучномъ окончаніи дѣла нашихъ.

Кириіановскаго монастыря я еще не принялъ и доходами оттуда никакими не пользуюсь до полученія изъ Святѣйшаго Синода указа. Монастырь сей хотя состоитъ и въ долгахъ, но ежели Богъ дастъ получить мнѣ его, то я надѣюсь при доброй экономіи и долги въ скорости безъ великихъ затрудненія выплатить и домъ свой содержать изъ доходовъ его. Архимандритъ Анфимъ, сей хитръ - коварный грекъ, живеть доселѣ въ Яссахъ, и уже не нѣмотствуетъ, но говоритъ очень

ясно и дѣйствуетъ за одно со всѣми утѣтателями намъ преданныхъ, изъ коихъ утѣтателей первый есть митрополитъ Веніаминъ. Два архимандрита Кириллы, игумень Венедиктъ архимандритъ Іеремія, Данкуль, будучи въ страшномъ гоненіи, объявилъ себя Россійскими подданными, приняты въ покровительство Рускаго консула, и я нынѣ со дня на день ожидаю какъ ихъ, такъ и Преосвященнаго Іеранольскаго въ Кишиневѣ. Его Сіятельству князю Александру Николаевичу и высокопреосвященнѣйшему Митрополиту Амвросію, моимъ благодѣтелямъ свидѣтельствую мое никайшее почтеніе. Я къ нимъ не пишу, поелику они и безъ моихъ бумагъ довольно бумагами забросаны, а только прошу ихъ всепокорнѣйше, помогти намъ.

Впрочемъ испрашивая на васъ Божіе благословеніе и помощь, пребываю вамъ усердный доброжелатель и Богомолецъ

Гавріиль Митрополитъ и Ексархъ (м. р.).

1813 года Апрѣля 24 дня Благои. Кишиневъ.

Adică: Venerabile părinte protoiereu Petre!

ele două scrisori ale voastre, prima din 15, iar ultima din 24 ale trecutei luni Martie, le-am primit. Mă bucur că ați sosit cu bine la Peterburg și vă aflați sănătos. Ai voștri de acasă, aici sunt toți bine și vi se închină. Scrieți că aveți nevoie de bani, iar eu cunoscând Peterburgul aceasta o cred în totul și de aceea, și alăturerez aici șase sute de ruble.

Apoi, vă înștiințez că, cu ajutorul lui Dumnezeu, eu am început deacum zidirea casei mitropolitane, întemeindu-mă pe asigurările luminăției sale prințului Alexandru Nicolaevici, că și sf. Sinod e de acord cu propunerile mele, referitoare la organizarea unui scaun mitropolitan în orașul Chișinău și că prea milostivul Suveran a așteptat pentru înalta confirmare a acestor propuneri numai părerea domnului guvernator local, părere ce de mult e trimisă, și cum pentru aceasta nu s'a arătat nici o dificultate și împiedicare de a primi un teren convenabil pentru zidire, eu am și primit acel loc cu bună voirea în scris a proprietarului și cu știrea administrației civile locale, și am fost silit

Mitropolitul Gavriil Bănulescu, autorul scris. I. și III.

fără întârziere să încep zidirea, nu atât din pricina ce vă este cunoscut incomoditatea extraordinară și înghesuiala locuințelor ocupate de mine și de personalul meu, dar mai ales din pricina primejdiei evidente de foc, care mereu ne înspăimânta, ce se întâmplă aici destul de des. Vă este cunoscută zidirea locală, care aprinzându-se, ar fi cuprinsă deodată toată în flacără, ca o mână de paie. Și cu toate că nădăjduesc să termin zidirea ce-am început numai . . . parale, cu ajutorul bunilor noștri locuitori din eparhie, cari din buna lor dispoziție către sfânta biserică, singuri sunt gata să ajute: însă eu am mare nevoie de căruțe pentru transportul pietrei și a lemnului. Căruțele acestea ar putea să-mi le procure domnul guvernator de aici, din suburbiile Chișinăului. Domnul guvernator Sturza, măcar că în urma rugăminții mele, mi-a dat un oarecare ajutor, prin porunca de a îngrași locul cu nuele, până la sfârșitul zidirii de piatră totuș eu sunt convins că dacă binefăcătorul nostru prințul Alexandru Nicolaevici, va binevoi să se adreseze către dânsul despre acest lucru, apoi domnul guvernator bucuros de rugămintea unei personalități așa de înalte, fără îndoială are să-mi arate după rugămințele mele, tot mai multe ajutoare la lucrul acesta. Care ajutor ar putea să-mi fie foarte la îndemână, fără a îngreua pe locuitorii de aci, deoarece ei sunt acum liberi de havalile statului, mai ales că piatra și pădurea sunt la distanță foarte apropiată de Chișinău.

Ca urmare vă rog, părinte protoiereu, comunicați toate acestea domnului Iastrebtsev și sfătuiți-vă cu dânsul, s'ar putea oare să rugați pe prinț, ca alături să binevoiască a face astfel de comunicare către guvernatorul nostru, și dacă domnul Iastrebtov vă va sfătui, atunci aduceți fără întârziere amintitele împrejurări la cunoștința luminății sale și rugați-l să nu ne refuze această favoare și să nu uite să facă acel apel către domnul Sturza. Eu nu îndrăznesc să scriu anume despre aceasta Alteții sale, dar nădăjduesc

că, voi din râvna către mine, veți stăruî să îndepliniți și această însărcinare cu succes.

Între altele, părinte protoiereu, vă sunt destul de cunoscutе nevoile noastre, voi știți, că eu cu greutate rețin lângă mine ștutul meu, nădăjduînd numai că voi primi dela sf. Sinod aprobarea recomandării mele, dar cât mă costă întreținerea casei mele, numai Dumnezeu știe, și de aceea vă rog stăruîți cu toate puterile pentru bunul sfârșit al lucrărilor noastre.

Mănăstirea Căpriana, n'am primit-o încă și nu mă folosesc cu nici un fel de venituri de acolo, până la primirea ordinului sf. Sinod. Mănăstirea aceasta deși are datorii, dar dacă Dumnezeu ar da să-o primesc, atunci nădăjduesc cu bună economie să-i plătesc și datoriile în scurt timp, fără mari grăutăți și casa mea să-o întretin din veniturile ei. Arhimandritul Antim, acest șiret și perfid grec, trăește până acum în Iași, și nu amuțește, ci vorbește foarte clar și lucrează împreună cu toți asupritorii devotaților noștri, dintre cari asupritori cel dintâi este mitropolitul Veniamin. Doi arhimandriți Chiril, igumenul Benedict și arhimandritul Ieremia Dancul, suferînd o mare persecuție, s'au declarat supuși Rusiei, sunt primiți sub acoperemântul consulatului rusesc și eu acum din zi în zi îi aștept atît pe ei cît și pe prea sfințitul Ierapoliei în Chișinău.

Luminăției Sale prințului Alexandru Nicolaevici și înalt prea sfințitului mitropolit Ambrosie, binefăcătorilor mei le arăt salutul meu profund. Nu le scriu deoarece ei și fără hârtiile mele sunt destul de aglomerați cu hârtii, dar numai îi rog prea plecat să ne ajute.

În sfârșit, cerând asupra voastră binecuvântarea și ajutorul lui Dumnezeu, sunt al vostru râvnitor doritor de bine și rugător către Dumnezeu.

1813 Aprilie 24

Gavriil mitropolit și exarh

Chișinău

(m.p.)

Original în colecția mea.

IV.

1813 Aprille 25. Chişinău. Vichilii mănăstirei Galata din Moldova, la cererea mitropolitului Gavriil Bănulescu, aşează plata bezmănului pentru locul cedat de mănăstire, ca să zidească sf. Mitropolie şi şcoale din Chişinău.

Iindcă înalt preosfinţitul mitropolit exarh şi cavalier Gavriil au avut trebuinţă ca să zidiască sfântă Mitropolie cu şcoli, şi toate cele trebuincioase pentru casa arhierească în oraşul Kişinăului în cuprinsul Gubernii Basarabiei... să află într'acestaş oraş, ş cerând trebuinţa a ave loc îndestul, undi să să f(acă) înalt preosfinţie sa aciastă sfântă Mitropolie ş alte mai sus însămnaţi zidiri, cuprinsă într-o îngrăditură, au făcut cerere ca să ei locul trebuincios pentru acest(e) pe moşiile Vovinţani ş Buiucani ce sânt a sfintei mănăstiri Galata din Eşii Moldaviei, la care est(i) mitoh închinat ş biserica sf. Arhangheli din Kişinău, care moşii acum să număsc Kişinău, pe care est(i) ş târgul, pentru care neapărat fiind, sau dat dela noi vechili acestor moşii înalt preosfinţiei sale locul trebuitoriu afară de târgu la dial despre satul Buiucani cât au socotit înalt preosfinţie sa că a fi în destul, adică câte una sută treizeci stânji. 130, în câte patru părţile cvadrat, măsurându-să cu stânj. câte opt palme domneşti, după obiceiul pământului, pe care loc să facă înalt preosfinţie sa sfânta mitropolie ş altele zidiri, stăpânindu-să, pentru care loc au priimit înalt preosfinţie sa săs dea la sfânta m(ă)n(ă)s(ti)re Galata ce esti închinată la sfântul Mormânt a Mântuitorului nostru, pe tot anul câte 50: adică cincizeci lei, la începutul fieştecăruia an ş urmându-s

dare banilor după bună primire înaltă preosfinții sale, să fie sfânta mitropolie stăpânitoare pe acest loc, iar când să vor faci pe acest loc la vreo față niscaiva dugheni princiuitoare de aliș veriș, atunce pe cât loc va fi ființe acelor dugheni va plăti sfânta Mitropolie, osăbit stănjănit, căti doaozeci parale pe stănj. după hrisoave ce are sfânta măn(a)s(ti)re Galata, și obiceiul ce să păzăște la acest târgu, și pentru ca să-s păzască aciastă așezare între sfânta Mitropolie, și sfânta măn(ă)s(ti)re Galata, de la noi vechili am dat aciastă scrisoare înalt preosfinții sale, asămine scrisoare luând și noi dela înalt preosfinție sa, și după obicei am iscălit. In Kișinău anul 1813 luna Apr. 25.

Iscălituri.

Originalul în Arhiva Casei Arhierești-Chișinău. Redacția cu litere cirilice.

V

1817 Iunie 10. Părjolteni. Gavriil Bodescul, căpitan și posesorul moșiilor mănăstirii Căprieana, poștește pe igumenul m-rii să-i ajute a stăpâni moșiile în orândă potrivit contractului ca locuitorii să lucreze după pont și ca răzășii din satele învecinate să nu între în trupul moșiilor.

Inștiintăzu pe sfinția ta, de multele supărări ce trag de răzășii de prin prejur, ci să megieșasc cu moșiile sfintei mănăstiri Căprieana, întâi răzășii de Vărzărești, să întind cu stăpânire până ce mai întră în satul Ciorăștii. Al doile, pomescic¹⁾ din satul Săliște, au stricat o mulțime de pădure tăindu-o, zicând că șau făcut semne de hotară și după cum mărturisăsc oamenii bătrâni, din satul Ciorăștii, să vede că și acela au luat o mulțime de loc, din trupul moșiei mănăstirii. Al treile, pentru o bucată de loc, ci sau luoat prin judecată, dela răzășii de Căboești, ci o avem noi prin contract luată în orândă, împreuna cu estelalte moșii, și acești răzăși

¹⁾ *proprietarul, boerul*

sau înputernicit și pun stăpânire dela sine, zicând ei, că au iuat-o prin judecată dela mănăstire până în săliște Budiu Vechi, din jos de satul Buda, care iaste acum, pentru care sau văzut și poronca Sărdăriei, spre oprire amânduror părților, a răzășilor și a mănăstirii, și fiind că pe ace bucată de loc, sânt vro 15 fâlci de iarbă, și eu ca unul ce sânt posăsor acelu loc, poftesc pe sfinția ta ca să se pue la cale.... înainte, ca să nu fiu atunce în supărare, cum și răzășii din Călăraș, să întind cu stăpânire pân deasupra Oneștilor, cum și pentru lăcuiitorii dintru aceste patru sate, ci le avem în orândă, nici de cum nu să supun să lucreză după pont.

Poftesc pe sfinția ta, ca să ne ajuți la aceasta, viind omul nostru la sfinția ta, că nu puțină păgubire ni să pricinuiască noao, din împotrîvirea locuitorilor, că nu urmează după pont, și după cum obicinuesc și alți lăcuiitori de printr'alte sate, a sfintei mănăstiri, di care și acei câte patru oameni di prin sate, ci s'au luoat din poroncă și sau așezat spre paza pădurii, sătenii îi trag cu dânșii împreună, și poftesc să am cinst. răspunsul sfinției tale în scris, în ce chip să urmez și întru aceasta rămăiu,

Al sfinției tale ca un fiu sufletesc și slugă

Gavril Bodescul căpt.

1817 Iuni 10 zili. In Părjolteni.

Original. Hârtie verzue scris mărunt, cu litere cirilice.

Arhiva mănăstirii Căpriana.

VI

1821 Noembrie 25. M-rea Căpriana. Arhimandritul Gavriil, vestește pe arhimandriul Serafim dela Casa Arhierască din Chișinău, că grâul împrumutat anul trecut, e bine să fie plătit în bani.

Cu duhovniciască dragoste frățască mă închin sfinții tale cinstite părinte arhimandrite.

Cinstită scrisoare sfinții tale cu venire părinților știuț dela Casa Arhirescă cu dragoste am priimit, mult bucurându-mă pentru întregime fericitei sfinții tale sănătăț că să păzăște deplin, și slăvind pe Ziditorul, pre carile rog ca și de acum înainte prin milostivire sa, să sporească celi folositoare întru mângâeare sfinții tale și ani mulți. Pentru raporturi că sau priimit, și că sau pus la cale pentru lemne, bine iaste. Pentru grâul împrumutat socotind întru folosul Casii trebui a să plăti în bani, și grâul ce să află și popușoi după atâr-nare vremii spre scumpete să să păstreze, ca mai bine să prisosască ceva, decât să nu ajungă.

Iară chipul spre a să plăti suma banilor pentru datorie această iasti lesnicioasă din vânzare fânului ce prisosește de va fi întru această și voința înalt pre milostivului nostru Arhipăstoriu, numai ca să fie pusă la cali și aceasta. Dar pentru pliroforie ci să ceri di esti acest grâu trecut în condicile mănăstirii, fac știut sfinții tale că este izvod de primire grâului, închiet din anul 1820 și însoțit cu raportul meu cătră fericitul întru pomenire înalt preosfințitul mitropolit și exarh Gavriil, când și sămile mele, de venit-cheltueli și producturi, întru toate sau încheet. Sfinția ta ceri dela logofătu Ioan deac urmată și cetind vă veț pliroforisi pre largu.

Al sfinției tale duhovnicesc frate și slugă

Gavriil arhimandrit

1821 Noemvrie 25. Chiprieana.

Adresa pe verso: Cînstitului sfinții sale părintelui armandrit chir Serafim, namesnic sf. Casă a Arhiepiscopiei, cu duhovnicească dragosti frățască să să dea.

La Chișinău

Original. Arhiva Casei Arhieresți-Chișinău. Gavriil igumen și econom al m-rii Căpriană dela 1813-1832, iar la 22 Martie 1833, e nastoiatel al schitului Suruceni.

VII

1822 Octomv. 13. Arhimadridul Iosaf din Iași, roagă pe Dimitrie arhiepiscopul Chișinăului, să binevoiască a primi ca dar din partea sa două vase cu vin. Vesteste că alte două poloboace cu vin, sunt trimise în dar, dela Mitropolie.

Preosfințite stăpâne,

Prin această pre plecată, dela sluga preosfinții voastre scrisoare, mai întâiu rog pre a tot puternicul D(u)mnezeu ca să vă dăruiască îndelungare de mulți ani.

Pe lângă aceasta rog stăpâniască voință ca să priimit dela plecată sluga preosfinții voastre aceste doao vasă cu vin, pre cari rog să-l metahirisiț sănătoș(i), și pe lângă aceste doao (vase) să mai alăturiază și alte doao poloboace dela mitropolie, unul cu vin alb și unul pelin, cari priimindu-se și aceste, mulțămita să va trimită cătră cel ce le faci dar preosfinții voastre.

Nu pot să scriu mai mult, de cât că, noi mergem ca racul pân în ceasul acesta, cu toate că nădăjduim în mila cea D(u)mnezeiască că va veni vreme a lua îndreptare lucrurile, dar rog și pe înalt preosfinția voastră, ca ori în ce prilej, să nu fie părăsită sluga aceia carele totdeauna, au avut și are cinste, a să faci jărtvă cu toată supunerea la ori ce poruncă a înalt preosfinții voastre, pân la cea mai urmă răsufare a vieții.

(Iași) 1822 Oct. 13.

A înalt preosfinții voastre, pre plecată și osârdnică
slugă Iosaf arhimandrit

Adresa. Înalt Preosfințitului arhiepiscop Chișinăului și Hotinului și cavaler, chirio chirio Dimitrie al meu pre milostiv stâpân cu pre plecate metanii. La Chișinău.

Rezoluția arhiepiscopului Dimitrie în capul scrisorii:

1822 Oct. 21. După primiirea vinului să-s gătească scrisoare mulțămitoare către părintile arhimandrit Ioasaf.

D. A. K. i X.

Original. Hârtie albă. Arhiva Casei Arhierești — Chișinău.

VIII.

1822 Octombrie 28. Dimitrie Arhiepiscopul Chișinăului, mulțamește mitropolitului Veniamin al Moldovei, pentru darul trimis: un poloboc de vin roșu, pelin și alt poloboc cu vin alb.

Cătră preosfințitul mitr. Veniamin.

U o nespusă bucurie am priimit la 21 zile Octomv. din 12 zile scrisoarea dumisale păh(a)r. Constandin, cu înștiințare că din poronca înalt preosfințiilor voastre, triimete pentru Casa Arhiepiscopiei doao poloboace cu vin: 1 pelin roșu și altul cu vin alb, care vase la 25 zile Octv. priimindu-le dela carantină, nu sânt în stare aceea ca de față să vă mulțamesc, ce numai zic ca D(o)mnul D(u)mnezăul nostru să vă dăruească și să vă înmulțească anii înalt preosfinției lor voastre întru deplină sănătate, bucurie sufletească păzindu-vă cu sfintile rază ale sale în pace, liniște și fără vătămăre despre toate cursăle vrajmașului.

Iar eu voind a mă numi și a rămăne cu mulțămire înalt preosfințiilor voastre ca unul ce sânt

Al înalt preosfințiilor voastre!

Sau triimis 1822 anul Octvr. 28 zile.

Conceptul scrisorii pe hârtie galbenă. Arhiva Casei Arhierești—Chișinău.

IX.

1822 Octomvrie 28. Dimitrie arhiepiscopul Chișinăului mulțamește arhimadritului Iosaf din Iași pentru darul trimis: două vase cu vin.

Cătră Iosaf arhimandrit

Am avut cinste de a priimi scrisoarea cuvioșiei-
lor voastre din 13 zile la 21 Octomvrie prin
care pe lângă altile îmi faci cunoscut că din
mila lui D(u)mnezeu mergeți bine până acum
și că nădăjduiți că și înaintea va lua îndreptare spre bine,
pentru care și eu din din tot sufletul doresc ca să vă dă-
ruească milostivul D(u)mnezeu cu pace liniște și fără vă-
tămăre despre toate după cum însuși doriți.

Al doilea. Doao poloboce cu vin însa 1 alb și 1 roșu
pelin, pe care din dragostea ce ai către Casa Arhiepis-
copiei le-ai jărtvit, întocmai priimindu-le foarte mulțămesc
dragostii pre cuvioșiiilor voastre.

Înștiințindu-vă pentru aceasta cu mulțămire voesc ca
să rămân Al pre cuvioșiiilor voastre

1822 anul Octomvrie 28 zile sau trimis.

Concept. Arhiva Casei Arhieresti din Chișinău.

X.

1823 Septemvrie. 24. Ioniță Zăgăreanu, vătavul mănăstirii
Căpriana vestește arhimand. Serafim, că arde pădurea mănă-
stirii că locuitorii din satul Pânășești dau dijma vinului
și că oamenii din sat nu sar să stingă focul.

Sau priimit 24 Septemv. 1823.

Cu fiească plecăciune mă închin și sărut dreapta
sfinții tale părinte arhimadrite Serafime.

Inștii(n)tez pe precuvioșea voastră că pădurea ce apărâtă dila Catarga au cuprins-o pojarul ¹⁾ și arde de să prăpădește și vine mai vârtos asupra mănăstirii (Căpriană) cât ne-au cuprins înprejur focul dila Târnauca în jos și până la Fundul Suricii și preste Poeana Murgenișului din Catarga și până în muchiea dealului dispre Ișnovăți, ne-au cuprins focul și arde neîncetat ziua, și noaptea, iară de unde sau aprins nu știu, decât am văzut că vine focul despre Ulmă. Eu am îndemnat oamenii din sat și n-au vrut să meargă, ca doară vom pute stânga că lăcuitorii din sat sau făcut grei cu totul și nu vor să sae la lucru fără decât caută interesul lor, că orice slujbă a Casii (Arhierești) cât și alte poronci împărătești stau împotrivă, cu toate coșăriiu dela Bâc nu-l putem aduce întru împlire cu dâșșii, câ păzesc numai târgul cu lemn de vânzare,

Lăcuitorii din satul Pânășăștii care au vii pi moșiea mănăstirii, acuma sau plecat și dau dejmă de vin din toate viele cele vechi care nu sau dejmuit până acuma, numai din locul cât este cuprins cu pietrile și eu până acuma am luat patru poloboace de vin și mai este să si mai ei ca un poloboc. Comisia împărătească acuma este la mănăstire, dar lucrarea nu face nimică, zice cum că au să treacă în sus la Lozova; și nu eu nici un om dila noi la linie, numai cer v-o doao sau trei zile de mâncare să li se dei, în(să) cu plată, ei zic. Aceste le știu și le arăt sfințiilor voastre și rămân al sfințiilor voastre pre plecată slugă.

Anul 1823 Septemvrie 24 zile

Vătav Ioniță Zăgăreanu

Iară pentru pojarul ce arde prin pădure, mă rog sfințiilor voastre să faceți punere la cale precum veți socoti ca să avem oameni de prin sate mejieșite ca să-l putem stânga că să prăpădește pădurea ce aparată.

¹⁾ incendiul

Adresa: Intru cinstită mână sfinții sale părintelui arhimandritului Serafim, cu plecăciune să si dei în sfânta Arhiepiscopie.

Hârtie albastră, Redacția pe două pagini, mici. Arhiva Casei Arhierești din Chișinău.

XI.

1824 August 15. S. Peterburg. Dimitrie arhiepiscopul Chișinăului poștește pe arhimandritul Serafim dela Casa Arhierească, să-i trimită la Peterburg, gutăi, nuci, alune și câteva sticle de licheor. Cere informații în legătură cu vinderea vinului și zidirea caselor arhierești dela m-rea Căpriana.

Primit 1824 August 23.

Arhipăstorească blogoslovenie triimet înalt pre cuvioșilor voastre părinte arhimandrit Serafim.

ntăiu vă doresc dela milostivul Dumnezeu întreagă sănătate și fericire; pe lângă aceste al doile poftesc pre pre cuvioașea voastră, că dacă s'au făcut producturile întru acest an, adică gutăi, nuci și alune și de sânt bune ca să fie vrednice de întrebuințat ostineală cu trimitirea lor aice, apoi să binevoiți a triimete și la Peterburg dintrânsăle câte puține, de să va pute cu pocita prin părintile protopopul Petre Loncicovschi fără cheltuială precum în anul trecut s'au triimis, și triimetirea aceasta să o întrebuințat rânduri, rânduri, ca să nu se îngăruze pocita, întru mici lădățui tot câte puține, al triile, licher de se află gată, apoi să poștiț pe părintile Arhimandritul Spiridon de va vroi ca să-l priimască când va veni aice, să mi aducă, atunci să umpleți vro câteva șipuri și să-mi trimiteț în urma căroră așteptând răspunsul înalt pre cuvioșilor voastre rămăiu,

A înalt prea cuvioșilor voastre către

D(o)mnul rugătoriu și de bine voitoriu

D. A. K. i X.

Economiceasca pravlenie să mă înștiințeze ce s'a urmat după rezoluția mea, ce s'au pus la 16 zile Octombrie a anului trecut pe zapisca economiei din 3 zile tot același luni, cu Nr. 378 poruncitoarea ca să se vândă 500 vedre vin din vinul casei; așisdire sau mai poruncit ca să se vândă 500 vedre din cel strâns de dijmă; de nu sau vândut până acum, apoi să pue silință economia ca să-l vândă, numai cu preț folositoriiu, ca să se poată împlini paguba ce s'au făcut cu arderea pâinii.

D. A. K. i X.

Asăminea să mă înștiințat cum merge zidirea caselor dela Chiprieana, sporiul lucrului, în ce stare au ajuns, fiindcă de mult n'am priimit înștiințare.

Anul 1824 Avgust 15 zile. Sanct Peterburg.

Adresa: Inalt Pre Cuvioșiei Sale Părintelui Arhimandritu Serafim, Arhiească blagoslovenie.

In Chișinău.

Original. Colecția mea. Arhiepiscopul Dimitrie se afla la Peterburg ca membru al Sinodului.

Arhimandritul Spiridon Filipovici a fost starețul mănăstirii Hârjanca între 1818—1846.

XII.

1828 Iulie 21. Iași. Mitropolitul Veniamin al Moldovei, răspunde arhiepiscopului Dimitrie al Chișinăului, în chestia a 500 lei anual, afierosiți de grecul Cadela din Nijna, seminarului din Chișinău.

Cu frățasca în H(risto)s dragoste mă închin pre sfinții tale.

Domnul Leni consul rosienesc de aici din Iași prin raportul din 10 a următoarei luni ce triimite ne înștiințază, că voința pre sfinții tale ar fi de a să face rânduire din parte noastră cătră cumpărătoriul venitului moșiilor aceștii mitropolii ce

sânt în oblastul Basarabiei, de a răspunde pe tot anul câte cinci sute lei, banii ce sânt hotărâți a să da pe fiește care an la seminarul din Kișinău din dobânda, a patruzeci mii lei ce au jărtvit aici la mitropolie grecul Cadela din Nijna din averea moșului său Constantin Peltecke. La care voință a pre sfinții voastre unindu-ne ș noi bucuroși eram a face și cerșuta hârtie de orânduire atât pentru acești cinci sute lei, cât și pentru alții atâta ce sânt iarăș hotărâți a să da pe fiește care an la spitalul din Kișinău.

Dar fiindcă cumpărătoriul acestor moșii iaste pre cu-viosul arhimandrit chir Chiril proestorul monastirei sfânt(tu)lui Ioan de aice din Iași, a căruia i să împlinesc anii contractului la viitoriul sfânt. Gheorghie (1)829, De aceea nu să poate face acum cerșuta rânduire, până când nu să poate face vânzare pe viitorii ani a venitului moșiilor, ori cu precuvioșiea sa, sau cu alt ipochimen care să va pute învoi mitropoliea.

Iar atunci după încheere contractului negreșit să va face atât pentru una, cât și pentru alta, căci și vadeaoa numărării altor bani iaste la zi întâi Iunie (1)829.

De care înștiințind pre sfinții tale sintem cu toată cinstire

Al pre sfinții tale în H(risto)s frate și osârdnic rugătoriu și slugă

Veniamin mitropolit Moldaviei

1828 Iulii 21, Iași.

Adresa: Înalt pre sfințitului Arhiepiscop al Chișinăului și Hotinului chirio chirio Dimitrie, al nostru în H(risto)s pre dorite frate, cu frătasca în H(risto)s dragoste.

Coală mare cu semne F. F. A. Pecete roșie pe adresă. Arhiva Casei Arhierești din Chișinău.

În publicațiile Seminarului Teologic Chișinău, nu s'a pomnit despre această danie.

Biblioteca Documentară

Piatra Neamț
Regiunea Bacău

XIII.

1834 August 28. Vorniceni. Gheorghe Dimitriu, posesorul moșiilor Lozova, Vorniceni și Scorenii, roagă pe Dîmitrie arhiepiscopul Chișinăului, să hotărască, ca conducerea economică a Casei Arhieresti, să-l pună în stăpânire în pământul ce i se oprește din trupul Vorniceniilor în semnile despărțitoare cele adevărate.

Cu multă plecăciune sărut blagoslovitoare
dreapta înalt pre osfinței voastre,

Prin contractul ce am încheet cu economiceasca pravlenie a casii arhieresti din Chișinău la trecuta lună Martie în 6 zile, anul curgătoriu, pentru posăsiea moșiilor Lozova, Vorniceni, și Scorenii cu părțile alăturate cătră dânsile, care au rămas asupra me pe vreme de șasă ani, cu prețul de 16000 ruble asignații, să legiuești, că eu plătind banii tocmelii la vadelile hotărâte, sânt întru deplină dreptate a mă folosi cu venitul acestor moșii din tot cuprinsul lor, și la punctul al 17-le a contractului să pune asupra me îndatorire de a păzi hotarale moșiilor întru a lor întregime, iar în vremea când să urma târguire pentru posăsiea numitelor moșii în economiceasca pravlenie mi sau făcut cunoscut cum că despărțirea între moșia Vorniceni, și pământul oprit întrebuința sfintei monastiri Căpriana, are să fie vechile hotară prin care au urmat stăpânire și dumnealui colejschii asăzor Constantin Bodescul în vreme când au ținut posăsiea moșiilor Lozova și Vorniceni,—în urmă eu, pentru ca să puiu la cale paza hotarălor după a contractului cuprindere, am făcut cerire spre a mi să da însămnare de hotarale înpregur a moșiilor Lozova și Vorniceni, — apoi fiindcă economiceasca pravlenie prin vipisul ce me-au dat din 31 Martie, pentru cele înprejur hotară a moșiilor acestora, au făcut o închipuire de despărțirea pământului

Chiprienii de a Vornicenilor, cu totul pentru mine în strâmbătăitoare, pentru că, îmi oprește ca 100 fălci fânați, loc de arat din adevăratul trup a Vornicenilor, cum și venitul crâcimii din gura Vărzăreștilor, închezînd despărțirea aceasta dela o piatră ce este deasupra Voloacei și a Văii Carului, prin o movilă, și muchea acestui deal, pînă la un copaciu de păr de lângă drumul cel mare, și de acolo cotigește la podul de pe Bâc, ci se zice a Călugărului, și apoi să întoarcă în gios pe apa Bâcului pînă în gura Băcovățului și apa în sus pînă la gura pârăului Țigancii — unde trebuia, după adevăratele hotară a Vornicenilor prin care sau stăpănit și de dumnealui Bodescul mai înainte, să să arăte, ca dela pîiatra ce să pomenește deasupra Voloacei și a Văii Carului, hotarul Vornicenilor despre Vărzărești merge preste Dealul Carului pînă la altă pîiatră deasupra unui iaz vechiu ce să zice a lui Șarban din pârăul Vărzăreștilor și dela această pîiatră să începe despărțirea între pămîntul Chiprienii și a Vornicenilor pe matca pârăului în gios spre Bâc pînă la crâcima din gura Vărzăreștilor, iar dila crâcima tot pârăul Vărzăreștilor pînă unde cade în Bâc, și Bâcul în sus pînă în gura Băcovățului, și tot Băcovățul în sus pînă la gura pârăului Țigancii. Dovedind aceasta unii din lăcuitorii din Lozova și cei mai mulți din Vorniceni, cu știința ce au, gata fiind a o încredința și cu jurămînt deacă trebuința va cere.

Pentru aceea mai gios iscălitul îndrăznește a să rugă plecat înalt preosfinției voastre, să binevoiți a porunci economiceștii pravlenii, ca să facă punire la cale de a-mi da întru a me stăpînire pămîntul ce mi se oprește din trupul Vornicenilor cu crâcima din gura Vărzăreștilor, păzindu-să pînă la împlinirea contractului meu, între Vorniceni și pămîntul monastirii Chiprienii, sămne despărțitoare.

Aceste mai sus arătate pe care le mărturisesc lăcuitorii din Lozova i Vorniceni, precum au stăpănit și dum-

nealui Bodescuî când să afla posăsor numitelor sate, căci ce din urma încheerii contractului închipuire a pravlenjei, de a-mi opri din pământul dat mie în posăsie, nu este făcută pe temeiul de dreptate, ci protivnică tocmelii. — Precum despre aceasta am cutezat cu supunire a vă aduce mai înaintea prin cuvânt a me jăluire înalt preosfinţiei voastre.

După care aţi şi binevoit a poronci ca economiceasca pravlenie, să-mi facă cuviincioasa punere la cale, — însă fiind că până acum eu nu am văzut nici o lucrare, din partea pravleniei, şi cu trecerea vremii mie, mi să pricinueşte o simţitoare păgubire, pentru că nu poci să aduc la moşiile acestea boii trebuincioşi spre lucrarea pământului, neavând alt loc afară de acela, unde să-s păşunezi.

Indrăznesc plecat a mă ruga înalt preosfinţiei voastre să primiţi supărare a întări porunca înalt preosfinţiei voastre către economiceasca pravlenie, de a grăbi împlinirea dreptei mele cerire întru aceasta. — Cinste, având prin ce mai adâncă supunire a mărturisi că sânt

Al înalt preosfinţiei voastre pre plecată slugă
Gheorghii Dimitriu.

An 1834 August 28 zile, sat. Vorniceni.

Original. Scrisoarea e adresată Arhiepiscopului Dimitrie al Chişinăului. Gh. Dimitriu a fost mareşalul nobilimei din Basarabia dela 17 Martie 1831 — 13 Martie 1841.

XIV.

1835 Iunie 13. Gheorghe Dimitriu preşedintele dvorenilor din Basarabia, roagă pe arhiepiscopul Dimitrie al Chişinăului să-i dea în posesie moşia Sadova, pe lângă celelalte moşii ce le stăpâneşte.

Cu multă plecăciune sărut blagoslovitoare dreapta
înalt preosfinţiilor voastre.

Arhiepiscopul Dimitrie Sulima, autorul scris II, VIII și XI.

La trecutul anul 1834 luna Fevr. în vremi când
dup târgul săvârșit în Economiceasca Prav-
lenie ¹⁾ a Casii Arhiepiscopiei Chișinăului au
rămas asupra me în posesii pi șasă ani: mo-
șiile, Lozova, Vornicenii, Scorenii, ș cu părțile alăturate
cătră dânsile cu preți di *șasă spri zăci mil:* rubli aseghații
pe fiește cări anu.

Am făcut cerire înalt preosfințailor voastre, ca să
mi-s de-i în asămine posesie cu osăbit prețu și moșiea
Sadova. Și atuncea ați binevoit a-mi face cunoscut, că
așa precum aceast(ă) moșie era de mai înainte dată cu
învoeală lăcuitorilor de pe dânsa cu osăbit contract,—pân
la împlinire căruea, să-s ție în posesie de însuși lăcuitorii.

Apoi fiind că la 23 zile Apr. anul viitoriu 1836, să
împlinești anii posesii: și precum moșiea aceasta este într-un
hotar, și foarte cu apropiere de satele Lozova și Vorni-
cenii pi care eu le am în posesie, precum și câmpul lor
este la un loc, iar vitile lăcuitorilor din Sadova dia puru-
rea au amestecare cu a lăcuitorilor din Vorniceni și Lo-
zova, și a acestora asăminea cu a Sadovii; din care pri-
cină lăcuitorilor acestor trii sate li să pricinuește păgubiri
și supărare, precum numai puțin și mie.

Eu cu supuniri mă rog înalt preosfințailor voastre ca
să poronciți a să face punire la cale spre a mi-s da mie
și pomenita moșie Sadova în posesie pi vremii di șasă ani,
socotindu-s începirea aceloră dela 23 zile Apr. anul viito-
riu 1836, cu prețul ci să va socoti că vrednicește acea-
stă moșie.

Numai să să hotărască aceasta mai înainte di vremea
aratului și a sămănatului de toamnă! Pentru că cea mai
adivărată înlesnire: di care trebuie un posesor ca să-ș poată
scoate capitalul posesii — este numai sigură lucrarea pă-

1) Administrația economică.

mântului, care dacă nu să va face la vreme nigreșit urmează a fi pagubă, și pentru aceea prin cea mai cu adâncă supunire, mă rog, ca să mă norocesc cu răspunsul înalt preosfințiilor voastre, de punirea la cale ci să va face întru aceasta.

Iar eu cu toate a me cinstire datori sănt a înalt preosfințiilor voastre a fi pre plecată slugă și fiu sufletesc: Gheorghii Dimitriu

1835 anul Iuni 13 zile.

Adresa: Marelui Domn Înalt preosfinții sale Dimitrie Arhiepiscopului Chișinăului și Hotinului și Gavalier.

Original. Coală mare, albă, Scriere frumoasă, cu litere cirilice.

XV.

1841 Mai 8 Izvoarele jud. Orhei. Ecaterina Bantăș trimite arhiepiscopului Dimitrie al Chișinăului, cinci chile făină de grâu pentru casa arhierească, drept un sărindar al numelor din pomelnicul său.

Înalt preosfințiaia voastră Milostive Arhipăstoriule!

Din rodurile ostenețiilor mele ce mi-au dăruit Milostivul Dumnezeu, eu îndrăznesc a tremete prin acestu înfățișător pentru casa înalt preosfințiilor vo(a)stri cinci chile făină de grâu, plecat rugându-vă ca si binevoiți a primi această mică jătvire dreptu un sărindariu pomenindu la aducirea jărtvii cei fără de sânge, numile însemnate în alăturatul pe lângă aciasta pomelnicu, și cu aciasta mă voiu cunoaște pre multu norocită.

Cerând asupra-mi și asupra toatei casii mele Arhipăstoriască blagoslovenie a înalt preosfințiilor voastre am norocire a fi

Milostive Arhipăstoriule, a înalt preosfințiilor voastre pre plecată slugă

Ecaterina Bantăș

Mai 8 zile 1841 anul, satul Izvoarăle.

Original. Arhiva Casei Arhierești-Chișinău.

XVI.

*1843 Aprilie 18. Alexandru Sturza, către preotul
spitalului din Odesa, îi trimite o carte, dă vești despre adă-
ogirea lefei și câteva observațiuni în legătură cu săvârșirea
sf. Maslu asupra bolnavilor din spital.*

Христосъ воскресъ!

Почтеннѣйшій отецъ Милостивый Государь!

Препровождаю при семъ къ вамъ для употребленія въ Больницѣ, душеполезную книгу, подъ заглавіемъ: **Сокровище утѣшеній противъ ужасовъ смерти**. Знаю что вы чтеніе сіе обратите на душевную пользу страждущихъ. Необходимо и спасительно для нихъ получать сего рода пособія отъ Васъ, пастыря и духовнаго отца своего, а не отъ кого другого - мимо васъ. Списокъ нѣкоторыхъ назидательныхъ книгъ я передалъ Г. Военному Губернатору, изъявившему мнѣ желаніе выписать онѣя не только для больницы но и для дома престарѣлыхъ и нищихъ. При этомъ случаѣ Е. Пр-во увѣрило меня что онъ рѣшительно приступаетъ къ представленію Высшему Начальству о назначеніи прибавочныхъ окладовъ священнику и клиру при больницѣ служащему. Надѣюсь твердо что справедливое предположеніе сіе осуществится! Между тѣмъ, мужайтесь, отче, и воздѣлывайте орошенный слезами недужныхъ грѣшниковъ вертоградъ Господень, болѣе прочихъ подобный Гефсиманскому!!!

Вчера Преосвященнѣйшій узнавъ что наставленіе имъ данное начинаетъ плодъ приносить — возрадовался и въ разговорѣ со мною, изволѣлъ присовокупить: что вы находите затрудненіе во введеніи на дѣлѣ соборованія больныхъ, по причинѣ множества ихъ. Это такъ; но благоволите замѣтить что великое Таинство сіе преподано быть можетъ разомъ и не одному тоію больному. Во вторыхъ, тѣ больные, кои по свойству и качеству болѣзни подвергаются долговременному леченію, тѣ, говорю, имѣютъ крайнюю нужду въ св. Елеосвященіи.

З-е. Надлежитъ искоренять ложное понятіе о семъ таинствѣ, посредствомъ опытовъ не рѣдко повторяемыхъ надъ больными.

Примите снисходительно вѣнущія мои, отъ чистаго сердца истекающія.

Съ подобающимъ почтеніемъ имѣю честь быть Вашего Преподобія, покорнѣйшій слуга **А. Струдза**.

Апрѣля 18-го 1843.

П. С. На выпускъ выздоровѣвшихъ не мимо храма. Начальство такъ же согласнo.

Adică: Hristos a Înviat!

Respectabile părinte, milostive domn,

Vă înaintez alăturat pentru a fi întrebuințată în spital, cărtea folositoare de suflet sub titlu: *Tezaurul mângâierilor împotriva grozăviilor morții*. Cunosc că cetirea ei o veți întrebuința pentru folosul sufletesc al celor suferinzi. E necesar și mântuitor pentru dânșii să primească un astfel de ajutor dela d-voastră, păstorul și părintele duhovnicesc al lor și nu dela altcineva—afara de d-voastră O listă a câtorva cărți instructive, eu am transmis-o d. guvernator militar, care mi-a exprimat dorința de a le comanda nu numai pentru spital, ci și pentru azilul de bătrâni și săraci. Cu acest prilej, excelența sa m'a asigurat că el hotărât pregătește să referi autorității superioare pentru aprobarea sporului la leafa preotului și a clerului cari deservesc pe lângă spital.

Nădăjduesc tare că această îndreptățită presupunere se va îndeplini! Intre timp, îmbărbătați-vă, părinte, și cultivați, grădina Domnului udată de lăcrămile păcătoșilor bolnavi mai mult decât altele, asemenea Ghetsimanului!!!

Ieri, prea sfințitul aflând că îndrumarea dată de el, începe a da roadă—s'a bucurat și în convorbirea cu mine a binevoit să adaoge: că d-stră găsiți îngreiere la introducerea în faptă a ungerii cu sf. Maslu a bolnavilor, din pricina mulțimii lor. Aceasta așa-i, dar binevoiți a observa că această mare taină poate fi dată dintr'o dată și nu numai unui bolnav, Apoi bolnavii cari, după felul și natura boalei sunt supuși unei prelungite tratări, aceia, zic, au absolută nevoie de sf. taină a maslului. 3. Trebuie desrădăcinată înțelegerea nedreaptă despre această taină cu ajutorul experiențelor nu rar repetate asupra bolnavilor.

Primiți îngăduitor sugestiile mele, isvorâte din inimă,

Cu respectul cuvenit, am cinstea a fi plecata sluga a
prea cucernicii voastre.

A. Sturza.

18 Aprilie 1843.

P. S. La eliberarea celor însănătoșiți nu *peste* biserică. Autoritatea deasemenea e de acord.

Original în colecția mea. Alex. Scar. Sturza cunoscutul scriitor și diplomat, este fiul primului guvernator al Basarabiei.

XVII.

1843 Noemv. 22. *Mașcăuți jud. Orhei.* Gheorghe Sârbu, boer, dăruște pentru arhiepiscopul Dimitrie și Casa Arhierască, numeroase ocale de făină de grâu, secară și popușoi.

Înalt preosfințite stăpâni cu smerită metanie sărut
drepti blagoslovitoarele înalt preosfințielor voastre.

In anul trecut ați blagoslovit holdili noștri și Dumnezău au auzat rugăciunea înalt preosfințielor voastre, și au înmulțit rodurile noastre, din cari vă triimăt 277 ocă făină sacără și 240 ocă făină păpușoi pentru casnici, și rog pre milostivul Dumnezău să vă dăruiască mulți ani, ca să ni blagosloviți, având norociri să primim..., fiind totdeauna și în veci cu ce mai adâncă cinste a înalt preosfințielor voastre pre plecată slugă

Gheorghe Sârbu

1843 Noemv. 22. *Mașcăuți.*

Original. Arhiva Casei Arhieresti—Chișinău.

XVIII.

1847 Aprilie 20, *Mașcăuți.* Gheorghe Sârbu, boer, dăruște arhiepiscopului Chișinăului, un poloboc de vin alb, vechi. Vestește că fiica sa, sârdareasa Sofia Sârbu, a primit cinzeci ruble de argint pentru două poloboace cu vin vândute Casei Arhieresti.

Înalt preosfințiti și mult milostivi stăpâni, cu smerită metanie vă sărut sfintili blagoslovitorili mâini.

Părintele eromonahul Serafim ni au spus că casa arhierească, ari trebuinți de vin roșu pentru sfânta liturghie, fiica me sărădăreasa Sofiea Egorovna Sărbu vă triimite un poloboc vin roșu, 50 vedri și 5 ocă și un poloboc vin gurgihuliu vechi 48 vedri și 5 ocă, pentru masa înalt preosfințiilor voastri, pi cari au priimit cinzăci rubli argint. Diosăbit vă triimăt si eu un poloboc vin albu vechi, pentru masa înalt preosfințiilor voastri, pi cari cu metanii vă rugăm, să bini-voiți a priimi ca pe cei doi bănișori ai văduvii, și să ni blagosloviți, rămăind totdeauna cu ce mai adâncă cinstiri a înalt preosfințăelor voastri întru tot mult milostivi stăpăni, cu cea mai adâncă cinstiri pre plecată slugă

G. Sărbu

1847 Apr. 20 Mășcăuți.

Original. Arhiva Casei Arhierești - Chișinău.

XIX.

1847 Iunie 10. Alex. Sturza din Odesa, către prietenul său protoierul Mihail Pavlovski, în legătură cu moartea arhimadridului Macarie, a lui Daniel Oconell și Vinet.

Dă vești despre sine.

Ваше Высокопреподобіе Почтеннѣйшій Отецъ и Другъ.

По истинѣ утрата не малая для Церкви и отечества и притомъ печальная — кончина смиреннаго подвижника и благовѣстника, Архим. Макарія! Но для него самого — приобрѣтеніе. Въ прошлую субботу, по тѣлолу вашей любви, мы совершили поминаеніе по рабѣ и воинѣ Христовомъ, бывшемъ вашимъ наставникѣ въ храмѣ Воскресенія Христова, и надгробное рыданіе въ прямомъ смыслѣ — сотворихомъ итѣнь. Замѣчанія ваши поучительны, — письмо свящ. о. Лаврова при семъ возвращаю.

Станемъ - же собирать и выпрашивать подробности о блаженной жизни и кончинѣ Макарія; заишите, прошу, все памятное Вамъ: пусть повѣствуетъ Порфирій, и Лавровъ и труженники духовнаго сѣнія въ Сибири. Почти въ одно время съ Макаріемъ, скончался на

Западѣ, два бойца въ сферахъ различныхъ: Даниѣль Оконнелъ et Винетъ. По нимъ плачутъ и сѣтуютъ Ирландія и Швейцарія. А о Макаріѣ, предтечѣ Иннокентія Камчатскаго и Алеутскаго — едва ли послышится въ Россіи шопотомъ разносимая вѣсть!

Когда увидимся? Я пію минеральную воду по необходимости; чиню стомахъ и утробу какъ Михаилъ Леонтьевичъ, чинилъ бывало ногу. Все ли благополучно подъ вашимъ кровомъ: здоровы - ли матушка ваша и милыя дѣти? Благословите въ среду.

А. Стурдза.

10 Іюня 1847.

(В)ысокопреподобію... (Ми)хаилу Карповичу Павловскому.

...отъ Стурдзы.

Въ соб. руки.

Adică: Prea Cucernicia voastră,
Respectabil'e părinte și prietene,

Cu adevărat nu mică este paguba pentru Biserică și patrie și apoi ne așteptată — sfârșitul, smeritului luptător și binevestitor, arhim. Macarie.

Însă pentru dânsul însuși — câștig. În sâmbăta trecută, după graiul dragostei voastre, noi am săvârșit pomenirea robului și ostașului lui Hristos, fostul vostru îndrumător, în biserica Învierea lui Hristos. Și plângerea deasupra mormântului, în sens direct făcutu-o am *cântec*.

Observațiile voastre sunt instructive, scrisoarea preotului Lavrov, o înapoiez alăturat.

Să începem a strânge și a cere amănunte despre viața fericită și sfârșitul lui Macarie; vă rog, notați tot ce țineți minte; deasemenea să povestească și Porfirie și Lavrov și ostenitorii sămănatului duhovnicesc în Sibiria. Cam în acelaș timp cu Macarie, au răposat în Apus, doi luptători în sfere deosebite: Daniel O'Connell et Vinet. După ei plâng și tânguesc Irlanda și Elveția.

Iar după Macarie, înainte mergătorul lui Inochentie, episcopul Camceatcăi și Alentei, abia dacă se va auzi în Rusia, vestea răspândită în șoaptă.

Când ne vom vedea? Eu beau apă minerală după

necesitate, îmi îndrept stomacul și intestinele, așa cum Mihail Leontievici își îndrepta piciorul. Oare totul este bine sub acoperemântul vostru? e sănătoasă oare presvitera voastră și copiii?

Binecuvântați pentru miercuri.

10 Iunie 1847.

A. Sturza.

Prea Cucernicii Sale (părintelui) Mihail Carpovici
Pavlovski del. Sturza. In mâinele proprii.

Original, în colecția mea.

XX.

1851 Iunie 15. Iași. Dimitrie Dachilos, din Iași, roagă pe Irinarh arhiepiscopul Chișinăului, să dispună a i se trimite copie de pe cuvântarea funebră, rostită în rusește, la îngroparea mitropolitului Grigorie al Irinopolei, necesară pentru biografia mitropolitului. Prezintă, că dar, biblia în l. elină.

Înalt prea sfințite și mult evlavisite stăpâne!

Cu adâncă evlavie, sărut sfințitoarea voastră dreaptă.

Ințeleptul și pre cucernicul, Iconomul Constantin, din familia Iconomilor, voind să compună biografia pururea pomenitului ierarh Grigorie Irinopoles Vatopedeanul, și să laude virtuțile și binefacerile, milosteniile și îndurările ce făcea pătimitoarei omeniri, nu spre a sa însuș laudă, căci, plata și lauda sa ce adevărată este în ceriuri, unde petrece împreună cu nemuritorii Ierarhi, a căroră viață și fapte fără prihană au râvnit, —

Drept care spre pilduirea confracților sei metanioti, m'au însărcinat, ca să vă prosteri a sale umilite închinăciuni, mâna sărutări, și reverinți, și că în urmare, roagă pe a voastră cinstire, să binevoiți ca să rândușiți vre-un scriitor să iee o copie de pe originalul cuvântului de înmormântare carele, la îngroparea sa, sau rostit rosieneste, vă

este știut, că pre cucernicia sa cunoaște limba Rosiacă, vă rog, dar, înalt pre sfințite stăpâne, binevoîți, ca această copie, să mi-o trimiteți mie prin pocîta Rusască adresată pe numele sfinției sale Arhimandritului Meletie, egumenul Barboiului, de aici din Iași.

Eu am înmănat D-sale boeriului caminar Spiridon Andrei Pavlu pe al 3-le și al 4-le tom, a tetratomului celor 70 de traducători a Bibliei, spre împlinirea mult scumpei și folositoarei acei Dumnezești cărți. Nădăjduesc, fiind că se adresează aceste 2 tomuri înalt pre sfinției voastre, să nu mai fie trebuință a se trimite pe la Odesa, spre censurare după obicei. În sfârșit boeriul caminar, va economisi, ca cel întâi și al doile tom să vi le înmâneză la Chișinău; primiți și pe tritoma carte, pentru înrudirea limbilor slavono-rosiacă cu cea elină, compunere tot a cucerniciei sale Iconomului.

Tot odată umilitul vostru șerbu cerând înduplecătoarele de Dumnezeu rugăciuni și apostoleasca binecuvântarea voastră, fierbinte adauge a sa ruga stăruitoare, spre a i să trimită ace copie de pe cuvântul de înmormântare a arătătorului părinte, din care va culege îndestul înțeleptul Iconom acestea cu supunere vă rog; iară anii prea cinstirei voastre îi doresc dela Dumnezeu să fie mulți și fericiți, spre întărirea și deseavârșirea turmei celii de Dumnezeu încredințate vouă

Fiind a înalt pre sfinției voastre umilit și pre plecat șerbu.

1851 Iunie 15 Iassii

Dimitrios Dachilos

Scrisoare originală. E adresată arhiepiscopului Irinarh al Chișinăului. Mitropolitul Grigorie al Irinopolei moare la Chișinău și e îngropat în biserica catedrală în partea stângă. De pe inscripția mormântală în l. elină, aflăm că s'a născut la 1764 la-nuarie 23 în Efes, și s'a mutat către Domnul la 1840 Ianuarie 3.

XXI.

1852 Mai 30 M-rea Hârjauca. Igumenul Serafim, către profesorul de Seminar G. Nevodcicov, cu informații istorice despre antichitățile din Brănești, Meleșeni, Horodiște și Palanca.

Въ Опрѣв. уѣздѣ въ селеніи Бранешти - урочище - пещера, въ этомъ мѣстѣ былъ городъ, до нынѣ значаться улицы, каменья расписанныя, кирпичныя зданья, погреба и другія знаки: помѣщикъ этого имѣнія Алеко Доничъ даже просилъ меня сообщить Вамъ о древностяхъ, съ пожеланіемъ быть съ Вами знакомымъ, для сего также просилъ, если пожелайте Вы быть въ его имѣніе для разсматриваніе сихъ древностей, то пожаловать въ его домъ, въ городѣ Кишиневѣ, и съ нимъ же можно поѣхать въ деревню. Домъ же можетъ показать подалель сего письма.

Въ Опрѣв. уѣздѣ селеніи Мелешени, былъ городъ царскій, тѣмъ также значиться крѣпость, каменія и фундаменты домовъ; слово Мелехъ по турецки значить царь.

Въ Кишинев. уѣздѣ селеніи Городишти имѣніи Кипріянов. монастыря, значится и по сіе время земленая крѣпость.

Подтверждается, что въ имѣніи Гиржавскаго монастыря въ селеніи Паланки, была деревянная крѣпость, срубили лѣсъ, и сдѣлали крѣпость деревянную и съ того времени осталось это мѣсто поляною.

Одну старую монету прежде присылалъ Вамъ, послѣднихъ четыре или пять монетъ, если таковыя Вамъ не нужны болѣе, то прошу Васъ возвратить мнѣ оныя для отдачи по принадлежности, потому что я ихъ получилъ съ тѣмъ что-бы возвратить по времени.

Съ истиннымъ уваженіемъ пребываю къ Вамъ благосклоннымъ

Игумень Серафимъ.

М. Гиржава. 1852 года, Мая 30 дня.

Профессору Кишинев. Семинаріи, Г. Неводчику, Милостивому Государю. Въ Г. Кишин(евъ).

Adică:

In județul Orhei în satul Brănești - din natură peșteră, pe locul acesta a fost oraș, până acum se cunosc străzi, pietre zugrăvite, clădiri de cărămidă, beciuri și alte semne. Proprietarul acestei moșii Alecu Donici chiar m'a rugat să vă comunic despre aceste antichități, cu dorința de a vă

cunoaște pe D-voastră, și deasemenea a mai rugat, dacă veți dori să fiți la moșia lui pentru a cerceta aceste anti-chități, atunci să binevoiți a veni în casa lui, în orașul Chișinău și cu dânsul se poate porni la țară. Casa lui poate să v'o arăte aducătorul acestei scrisori.

În județul Orhei, în satul Meleșeni a fost târg, împărătesc, unde deasemenea se cunoaște cetatea, pietre și fundamente de case; cuvântul Meleh, turcește înseamnă țar.

În județul Chișinău, în satul Horodiștea, moșia mănăstirei Căpriana, se cunoaște și până în vremurile de acum o cetate de pământ.

Se confirmă, că pe moșia mănăstirei Hârjauca din satul Palanca a fost o cetate de lemn, s'a tăiat pădurea și s'a făcut cetatea de lemn și din acest timp a rămas acest loc poiană.

O monedă veche v'am trimis-o mai înainte, ultimele patru sau cinci monede, dacă nu vă mai trebuesc, apoi vă rog a mi le restitui pentru a le preda cui aparțin, deoarece eu le-am primit cu îndatorirea de a le restitui cu vremea.

Cu sinceră stimă vă rămân binevoitor Igumenul Serafim.

M-rea Hârjauca. Anul 1852 Mai 30.

Profesorul Seminarului din Chișinău G. Nevodcicov, milostivului domn. În orașul Chișinău.

Original în colecția mea.

XXII.

1852 Iunie 16 M-rea Hârjauca. Igumenul Serafim, către profesorul de Seminar, Nevodcic, cu informație despre Poiana Mândra și alte vești.

Благодарю Васъ за присланный мнѣ Одесскій вѣстникъ, постараюсь читать оный въ свободное время. Одну прежнюю монету мнѣ нужно возвратить отъ кого получилъ.

Въ Полянѣ Мынды, въ 3-хъ верстахъ отъ нашего монастыря, переселенъ былъ весь городъ Книпиневъ, отъ набѣговъ татаръ, и по нынѣ существуютъ въ ономъ мѣстѣ рывы домовъ, этого подтверждають девяностилѣтныя и болѣе старички.

Я обремененъ намѣстничествомъ Гирж. монастыря, а что болѣе нездоровьемъ глазъ, и плохимъ зрѣніемъ, а потому почти всегда какъ бы недосугъ, но вѣрно каждый человѣкъ въ чемъ бы то не было чувствуетъ досажденіе и не успѣхъ, то дабы болѣе утолить этотъ недостатокъ надобно мнѣ стараться смотрѣть болѣе въ землю, и не о земномъ болѣе помыслить.

Помоги Господи всякому человѣку добро дѣлать и мнѣ недостойному.

И(гуменъ) Серафимъ.

16 Юня 1852. М. Гиржав.

Профессору Кишиневской Семинаріи Г. Неводчику

Adică:

Vă mulțumesc pentru „Vestitorul Odesei“ ce mi-ați trimis, mă voiu stărui să-l citesc în timpul liber. Monedă ce v'am trimis-o mai înainte, trebuie s'o restitui dela cine am primit-o

În Poiana Mândrei, la 3 vârste dela mănăstirea noastră, a fost mutat întreg târgul Chișinău în fața năvălirilor tătarilor, și până acum există în acel loc, urme de case, acesta, o confirmă bătrânii de nouă zeci de ani și mai mult. Eu sunt îngreuiat cu locotenența mănăstirei Hârjauca, dar mai ales, cu boala de ochi și a vederii proaste și deaceea mai totdeauna sunt cam indispus, dar de bună seamă că fiecare om simte în câte ceva necaz și insucces, iar ca să-mi potolesc acest neajuns, trebuie să mă stărui a privi mai mult la pământ și să nu mai cuget despre cele pământești.

Ajută, Doamne, fiecărui om binele să facă, și mie nevrednicului.

Igumen Serafim.

16 Iunie 1852 M-rea Hârjauca

Profesorului Seminarului din Chișinău, G. Nevodcic.

Original. Colecția mea. Igumen Serafim, moldovan, fecior de ponomar, în lume s'a numit Zamfir Chiper. A terminat Seminarul din Chișinau. La 1843 August 25 e tuns în călugărle la m-rea Curchi, iar la 14 Dec. hirotonit ieromonah. La 1848 Oct. 15 numit superiorul m-rii Călărașovca, iar la 1848 Martie 5, igumen la m-rea Hârjauca, și la 1852 Noem. 24 e numit ecônom al Casei Arhierești din Chișinău.

XXIII.

(1857) *Septemvrie*. Unii frați ascultători din mănăstirea Dobrușa către Irineu, iconomul casei arhieresti, ca să fie primiți în numărul călugărilor, cu rugămintea de a li se adauge și leafa.

Înalt cuvioșilor voastre părinte Irinei sărutăm mâinile.

Scrisoarea cuvioșilor voastre din 25 August (1857) o am primit la Săptemvrie în 1 și ne-am bucurat, că ni făgăduiești călugărie fără di zăbavă, nu pentru alt interes ne strămutăm, și di avem nedejde apoi aveți bunătate veți găsi pi cineva și a face proșanie pi 3 nume și noi vom fi îndatoriți. Însă vă rugăm și pentru aceasta, di veți ave bunătate să ni să mai adaogă jaloania¹⁾, pentru că alt nimic nu ni să dă, afară di 2 rub(le) și după scrisoarea aceasta să ni trimetiți înapoi pi acest trimes, pentru că săne punim la cale câte ceva.

Al cuvioșilor voastre pre plecat

Poslușnic Neculai Țipordei

Poslușnic Stifan Leahov (în rusește)

Poslușnic Vasăli Căpriță, din m-rea Dobrușa

Adresa: Cuvioșie sale econom și igumen mitropolie.

Plecat să se încredințazi.

În oraș Chișinău.

Scrierea cu litere cirilice. Îscălituri proprii. La 11 Sept. 1857 sunt primiți la Casa Arhierescă.

Arhiva Casei Arhieresti Chișinău.

XXIV.

1860 *Noemvrie 15*. Igumen Irinei și ieromonah Ilarion dela Casa Arhierescă din Chișinău, către episcopul Antonie, al Chișinăului aflător la Peterburg, în chestia tipăririi Anthologiului, Chiriacodromion și altor cărți bisericești în l. română din Basarabia.

¹⁾ leafa

Ваше Преосвященство,

Преосвященный Владыко!

И только что приготовить было репортъ и письмо въ отвѣтъ на прежнее письмо Вашего Преосвященства къ подачѣ на почту, какъ 11 числа получилъ я другое письмо отъ 31 октября, въ которомъ предлагалось обсудить совместно съ о. Инспекторомъ печатаніе Анфологіона. По разсмотрѣніи чего препровождается Вашему Преосвященству репортъ вообще о книгахъ, и сіе извѣщеніе на послѣднее письмо Вашего Преосвященства, причемъ смиреннѣйше доношу, что всѣ книги печатанныя при предмѣстникахъ Вашего Преосвященства, какъ то: Часословъ, Псалтырь, Служебникъ, Общая Миней, Требникъ, Евангелія, Цвѣтная Трѣодъ, Уставъ Церковный, и другія, печатались, какъ видно съ тѣхъ же самыхъ книгъ, печатанныхъ въ Молдавіи, а не съ новыхъ переводовъ, придерживаясь только по возможности разпределенія службъ въ порядкѣ принятомъ въ Синодальной и Кіевской Типографіяхъ, и даже включая и то, что ни сходно въ выраженіяхъ съ славянскимъ нарѣчіемъ. Это болѣею частію можно встрѣтить въ Часословѣ и Пентикостаріонѣ. Но при всемъ томъ, всѣ сіи книги по отпечатаніи высылались въ Синодъ по силѣ инструкціи, только впрочемъ безъ оригиналовъ съ коихъ были таковыя напечатаны, и ни когда и ни какихъ возраженій не было сдѣлано Св. Синодомъ. А такъ же никогда не было испрашиваемо особаго разрѣшенія на напечатаніе оныхъ порознь.

Ваше Преосвященство! хотя все это хорошо, но все таки нельзя основаться только на однихъ прежнихъ примѣрахъ; не лучше ли взять предосторожность? Если нельзя имѣть Духовной Цензуры или пересмотрщиковъ, въ Кишиневѣ, по назначенію Св. Синода, по примѣру Кавказа, Одессы, Казани и другихъ пограничныхъ мѣстъ, коимъ поручена рецензія перевозимыхъ изъ заграницы иностран. книгъ то нельзя ли будетъ по крайнѣй мѣрѣ поручить Консисторіи чрезъ духовныхъ лицъ свѣдущихъ въ Молдавскомъ и Русскомъ языкахъ, предварительно пересмотрѣть предполагаемыя къ напечатанію книги, не вкрались - ли какія либо слова противъ православія, въ тѣ мѣста, которые несхожи въ Молд. книгахъ съ русскими, и засвидѣтельствовать, и тогда по отпечатаніи можно будетъ безопаснѣе отсылать ихъ въ Синодъ по прежнему. Одобрительныя же объ нихъ свидѣтельства хранить для всякаго случая въ Экономическомъ Правленіи при дѣлахъ Типографіи.

Анфологіонъ я было преостановить печатать по полученіи перваго

письма, котораго впрочемъ былъ напечатанъ одинъ листъ; но теперь посоветовавшись съ Отцомъ Инспекторомъ, продолжаю печатать престо съ мѣсячныхъ миней вновь печатанныхъ въ Нямъцкомъ Молдавскомъ Монастырѣ, въ которыхъ службы во всемъ схожи съ славянскими ; однакожь придерживаясь порядка анфологіона славянскаго, на томъ основаніи какъ и прежде печатались книги. Благодаря тому случаю, что еще не успѣли ничего лишняго встрѣтить и напечатать противно порядку русскому анфологіону. Службъ общихъ помѣщать здѣсь нѣтъ надобности. У насъ въ церквахъ и въ Лавкѣ есть достаточно общихъ Миней очень пространны, печатанныхъ при Митр. Гавриилѣ и во всемъ схожіе съ славянскими, съ прибавленіемъ на концѣ службы Покрову Пресв. Богород. съ русскаго перевода, что и пояснено въ заглавіи оныхъ, присемъ присовокупляется списокъ службъ состоящихъ въ Молдавскомъ анфологіонѣ и нѣмѣющемся въ Русскомъ, и если Ваше Преосвященство изволитъ разрѣшить намъ помѣстить если не все то хотя нѣкоторые изъ нихъ, а особенно тѣ которые у насъ въ Бессарабіи болѣе уважаются православными. Противъ которыхъ означено въ прилагаемомъ спискѣ крестикомъ ✕.

Протоіерей Данилевскій сегодня передалъ мнѣ, что книга Кириакодроміонъ, оказалась превосходнаго перевода и теперь остается только напечатать заглавный листъ по принятому порядку въ Славянскихъ церковныхъ книгахъ, да иначе и не приходится заглавливать другія и молдавскія церковныя книги, и переслать ее къ Вашему Преосвященству. Эта книга по 8 пункту инструкции считается на равнѣ съ церковными богослужебными. И у меня самого есть такая же книга точь въ точь на славянскомъ языкѣ переведенная съ елино - греческаго въ Базанской Академіи и печатанная въ Синодальной Типографіи 1819 года.

Выписанный изъ заграницы Типографъ монахъ Исакій, опасаясь что по принятіи имъ вѣрноподданства Россійскому престолу трудно будетъ выхлопотать паспортъ на выѣздъ за границу для привоза своихъ вещей, выхлопоталъ теперь себѣ паспортъ въ канцеляріи Бессарабскаго Военнаго Губернатора на выѣздъ за границу и обратно въ Россію и отправился. Не знаю возвратится ли.

Вашего Преосвященства

Нижайшіе послушники

Игуменъ Ириней

Іеромонахъ Иларіонъ

Ноября 15 дня. 1860 года.

Adică: Prea Sfinția Voastră

Prea Sfințite Stăpâne!

Fu numai ce am pregătit raportul și scrisoare ca răspuns la scrisoarea trecută a prea sfinției voastre pentru trimiterea la poștă, cum la 11 l. curente am primit altă scrisoare din 31 Octombrie, în care ni se poruncește de a cerceta împreună cu păr. inspector, tipărirea Antologhiului. După cercetarea căruia se înaintează prea sfinției voastre raport despre cărți în genere și această comunicare la ultima scrisoare a prea sfinției voastre. Tot odată cu smerenie aduc la cunoștință, că toate cărțile tipărite în zilele înaintașilor prea sfinției voastre precum: Ceasoslov, Psaltire, Slujebnic, Mineiu de obște, Trebnic, Evanghelie, Penticostarul, Tipiconul bisericesc și altele se tipăreau după cum se constată de pe *aceleași cărți tipărite în Moldova* și nu de pe traduceri noi, ținându-se numai după posibilitate ordinea împărțirii slujbelor, primită în tipografiile Sinodului și a Chievlui, și chiar introducând și aceia ce nu se potrivea în expresii cu dialectul slav. Aceasta de multe ori se poate întâlni în Ceaslov și Penticostariu. Dar cu toate astea, toate aceste cărți după tipărire se trimiteau Sinodului, în baza instrucțiunii, într'altele numai fără originalele de pe care erau ele tipărite și nici odată și nici un fel de observații n'au fost făcute de Sf. Sinod. De asemenea nici odată nu s'a cerut învoire specială pentru tipărirea lor aparte.

Prea sfinția voastră! Macar că toate aceste sunt bune totuși nu se poate de bazat numai pe exemplele din trecut; n'ar fi oare mai bine de luat precauțiune? Dacă nu se poate de avut Cenzură Duhovnicească sau verificatori în Chișinău potrivit poruncii Sf. Sinod, *după pilda Caucasului, Odesei, Cazan și alte locuri din zona de graniță că- rora le este încredințată recenzia cărților străine aduse de peste granița*; apoi nu s'ar putea oare măcar de încredințat Consistoriei prin persoane duhovnicești cunoscători ai limbelor moldovenești și rusești, *de a revizui mai*

Arhiepisc. Arsenie Stadnițchi, autorul scris. XXXII și XXXV.

înainte cărțile propuse pentru tipărire, dacă nu cumva s'au furișat oarecari cuvinte împotriva ortodoxiei, în acele locuri, cari nu corespund în cărțile moldovenești cu cele rusești și de a le certifica și atunci după tipărire vor putea fi trimise fără grijă Sinodului, ca și mai înainte. Iar mărturii confirmate despre ele, de a se păstra pentru oarecare întâmplare în Administrația economică la dosarul tipografiei.

Antologhiul eu vremelnice am încetat de a tipări, în urma primirii celei di. ităi scrisori, care totuș avea o coală tipărită, dar acum consultându-mă cu pâr. inspector, continui a-l tipări direct de pe mineele lunare din nou tipărite în mănăstirea Neamț din Moldova, *în care slujbele în totul seamănă cu cele slavonește*, totuși ținând ordinea antologhiului slovenesc, pe temeiul acela pe care și'n trecut se tipăreau cărțile.

Datorit acelui fapt că încă nu am ajuns nimic de prisos a întâlni și a tipărit contrar ordinei antologhiului ruseesc. Nu e nevoie de așeza aci slujbe de obște. La noi în biserici și în dugheană sunt destule Minei de obște foarte pre larg, tipărite în timpul mitr. Gavriil și în totul asemănătoare cu cele slavonești, cu adaosul la sfârșit, a slujbei Acoperemântului Prea Sf, Născătoarei de Dumnezeu din traducerea rusească, ceiace și este lămurit în predislovia acelora, la aceasta, se adaogă lista slujbelor ce se găsesc în antologhiul moldovenesc și cari nu sunt în cel ruseesc și dacă preosfinția voastră va binevoi a ne aproba de a așeza dacă nu toate, măcar unele din ele, mai ales acelea cari la noi în Basarabia mai mult se venerează de pravoslavnici. Înaintea căroră e însemnat în listă alăturată cruciulița †.

Protoiereul Danilevschi azi mi-a vorbit că, cartea Chiriacodromion a găsit-o de o traducere excelentă și acum rămâne numai de a tipări pagina titlului după ordinea cuvenită în cărțile slave bisericești, dealtfel nici nu se poate intitula după cum și altele cărți moldovenești bisericești și de a o transmite prea sfinției voastre.

Această carte după punctul 8 de instrucții se numără egală cu cărțile bisericești de slujbă. Și la mine este o astfel de carte întocmai, în limba slavă, tradusă din l. elinogreacă în Academia dela Cazan și tipărită în tipografia sinodală în 1819.

Chemat de peste graniță tipograful călugărul Isachii, temându-se că după priimirea supușeniei tronului rusesc, cu greu îi va fi de a scoate pașaport de plecare peste hotar pentru aducerea lucrurilor sale, a reușit acum să-și scoată pașaport în cancelaria guvernatorului militar pentru plecare în streinătate și retur în Rusia și a plecat. Nu știu dacă se va întoarce.

A preasfinției voastre plecați ascultători
Igumen Irineu. Ieromonah Ilarion.

Noembrie 15 zile 1860.

Original. Arhiva Casei Arhiepiscopale Chișinău. Episcopul Antonie se afla la Peterburg ca membru al Sinodului. Călugărul Isachii era dela m-reă Neamț. Sublinierile în text sunt ale autorilor.

XXV.

1864 Iulie 31. Iași. Gheorghe Hristofor din Iași către un domn Venedict, ca să cumpere un exemplar de tipicon în l. română dela biblioteca bisericească din Chișinău. Roagă să-i fie trimis la Iași și asigură că va cumpăra mai multe exemplare.

Iașii 31 Iulie 1864.

Stimabile domnule Venedict!

La biblioteca bisericească din Chișinău între alte cărți bisericești în limba română să află și tipicon pe care îl vând cu prețu de 7 $\frac{1}{2}$ ruble, însă eu când am fost în anul conținut acolo, am vorbit cu părintele iconomul sau directorul bibliotecii ce este cu șiderea în Mitropolie se numește Vic-tor sau (Venedict) și me-au făgăduit că îmi va da câte 6 $\frac{1}{2}$ ruble una din asemenea carte, așa dar, vă rogu să

bine voiți a vă osteni spre a vă înțalege cu acel părinte și cumpărați o carte intitulată tipic sau (tipicon) în limba română pentru care vă triimet 8 ruble argint pe care veți binevoi al învăli bine în hârtie și pânză și a mi-l triimete cât mai în grabă prin poștă ca să-l pot avea în săptămâna viitoare aice.

Restul ce ar rămânea va sta la D-voastră, sau dacă suma ce vă triimet nu ar agiunge eu voiu îndeplini îndată, căci poate luând numa un exemplar nu va lăsa mai eftin de 7 $\frac{1}{2}$ ruble, însă puteț a încredința pe părintele Directorul că vom lua mai multe ecsemplare pe rând, voind a cunoaște mai întâi cât mă va costisi un exemplar prin poștă.

Cu această ocazie vă rogu adresați cucoanei Jozefinei și leliței Efrosinei sărutări de mână din parte-mi, de asemine multe complimente persoanelor ce am avut norocire a le cunoaște din stimabela d voastră familie.

Înștiințați-mă vă rogu despre Ivan Simionovici, dacă să află la Bender sau în Chișinău. Făgăduința ce v'am fost dat să va îndeplini.

Sălutându-vă cu cordialitate sint al D-voastră amic

Gheorghie Hristofor.

Scrisoare originală. Colecția mea. Tipiconul cerut s'a tipărit în tipografia duhovnicească din Chișinău la 1857 și se vindea cu 8 și jum. ruble argint. Dosar Nr. 404/1858.

XXVI.

1866 Octombrie 8. (lași). Mitropolitul Moldovii Kalinik regretă supărarea arhiepiscopului Chișinăului Antonie și-l roagă să rămână și pe viitor în sentimente frățești.

1866 Oct. 8.

Inalt Presfințite Stăpâne
Milostive Archipăstoriu

Am fostu, suntemu și vom fi întotu-deauna pentru păstrarea celei mai cordiale armonii și dragoste dintre Inaltu Prea Sfinția Voastră și Noi. Această ne dictează atâtu sentimentille Nostre personale precum și caracterul de Archipastoriu.

Cu multă părere de reu dar am aflatu dela Duhovniculu Kiriacu, ce au fostu pela Inaltu Prea Sfinția Voastră, cum că din cauza unei corespundintia ce ați fi avutu cu Metropolia Noastră ați fi jignitu asupra-Ne. Ve mărturisimu că dacă se va fi întemplatv vre unu inconvenientu, acesta nu este cu sciență Noastră, pentru că tocmai pe acela tempu Ne aflam duși în București; și se vede că au fostu vre o neluare aminte din partea substitutorului Nostru.

Fiindu acesta moralmente greu de suportatu pentru Noi, rugămu pe Inaltu Prea Sfinția Voastră a erta și a fi totu cu aceeași dragoste și cordialitate frațască a cărei existență o dorimu din totu sufletul Nostru.

Astă-feliu remanemu în deplina nadejde că în curând vom primi și unu respunsu din parte-Ve, care va fi pentru Noi o mare satisfacțiune sufletească.

Sintem remanemu cu cea mai caldurosă dragoste
A Inaltu Pre Sf. vostre In Hristosu smeritu frate
† Kalinik Mitropolit Moldaviei.

Original. Muzeul Istoric-bisericesc Chișinău.

XXVII.

1876 Februarie 11. Ismail. Preotul Simeon Topală, intervine la arhim. Benedict dela Casa Arhierească din Chișinău, spre a i se trimite la Ismail după tipicoane bisericești, imprimate în tipografia dela Chișinău.

11 февраля 1876 года. Г. Измаиль.

Ваше Высокопреподобіе

О. А. Венедиктъ!

Позвольте побезпокоить Васъ слѣдующею моею прозьбою: двѣ изъ здѣшнихъ нашихъ церквей имѣють настоятельную нужду въ двухъ полныхъ перекл. Уставахъ на молдавскомъ языкѣ, печатанныхъ въ типографіи Кишинев. Архіерейскаго Дома. Но не зная ихъ цѣны, я всепокорнѣйше прошу Васъ, если мнѣ повѣрите, прислать два экземпляра Устава Церков. на мое имя съ означеніемъ цѣны имъ, которая тотчасъ по полученіи Устава будетъ Вамъ послана. Если же Вы усомнитесь въ вѣрности моихъ словъ, то пришлите ихъ чрезъ Императорское Россійское Консульство въ Измаиль для передачи мнѣ. Если и въ

этомъ встрѣтите неудобство, то покрайней мѣрѣ не сочтите за трудъ увѣдомить меня какая цѣна имъ и сколько за транспортъ будетъ слѣдовать за нихъ до Измаила. Этимъ премного обяжете Вашего Высокопреподобія покорнѣйшаго слугу.

Священникъ Симеонъ Топаловъ.

Adică: 11 Februarie 1876. Or. Ismail

Prea Cuvioșia Voastră, Părinte Arh. Benedict.

Dați-mi voe să vă deranjez cu următoarea rugămintă: două din bisericile noastre locale, au neapărată nevoie de două tipicoane complete, în limba moldovenească, imprimate în tipografia Casei Arhierești din Chișinău. Necunoscând prețul lor, cu plecaciune vă rog, dacă-mi credeți, să-mi trimiteți două exemplare de tipicon bisericesc, cu arătarea prețului lor, care sumă după primirea tipiconului, imediat are să vă fie trimisă. Dacă vă veți îndoi de adevărul cuvintelor mele, atunci trimiteți-le prin Consulatul Imperial Rusesc din Ismail, spre a-mi se transmite.

Dacă și 'n aceasta veți întâmpina vreun neajuns, atunci măcar nu socotiți de greutate, de a mă înștiința care este prețul lor și cât ar trebui pentru transportul lor până la Ismail. Prin aceasta veți îndatora mult pe plecata slugă a Prea Cuvioșiei voastre. Preot Simeon Topală

Original. Arhiva Casei Arhierești din Chișinău. Cele trei județe basarabene, erau sub stăpânirea Principatelor Unite.

XXVIII.

1878 Februarie 2/14 București. Doctor în teologie Nifon Bălășescu, roagă arhiepiscopul Chișinăului, să-i trimită 5 exemplare de Triod tipărite în Chișinău.

București 2/14 Februariei 1878.

Înalt Pre Sănțite Stăpâne!

ume îndoiesc, că Pre Sănției Voastre ve este bine cunoscut, că în *România* noastră, de vi'o 18 ani încoace, din zilele Domnitorului *Alexandru I. Cuza*, în toate scrierile și cărțile romănesci, sau făcut o mare modificare, înlăturându-se în cărțile civile s. politice *slovele chirilice*, cu care s'au servit Românii mai multe sute de ani, (dela traducerea cărților bisericesci din limba slavonă în cea română) în toate cărțile lor; și acum inlocuindu se acelea cu *litere străbune latine*, și prin urmare si din tipografiile noastre cele multe si bune, acele slove chirilicea u dispărut cu totul, fiind că elle, ne mai fiind trebuitoare, tipografii n'aveau ce mai face cu elle. Zic, că acele slove chirilice s'au înlăturat din cărțile civile, dar nu si din cele bisericesci. că această schimbare în biserică până acum încă nu s'au făcut remănând acele cărți scrise tot după vechiul obicei au tipărite prin Monastirea Neamțului si pe aiurea. Aceste cărți bisericesci însă, de atâția ani tipărite, prin *toate bisericile* din terra invecându-se, ponosindu-se si stricându-se sau rărit așa de tare, încât mai nu este biserică, unde se nu lipsescă mai multe din cărțile bisericesci, si pe aici cărți bisericescii nu se mai găsesc de vânzare, fiind că elle nu s'au tipărit de mulți ani. De aici se vede, *că lipsa de cărți bisericesci în limba română, în bisericile din Romania, se simte foarte tare*, de unde, toți suntem siliți a alerga, căutându-le pe unde le vom gassi.

Plecat subscrisul, fiind încă în Țarigrad, acum 5 ani am audit, că în Kișinău, s'au tipărit cărțile bisericesci în limba română, firesce tot după obiceiul cel vechiu, cum au fost totdeauna datina în biserică noastră română, cu negru si cu roșu, fără vre'o schimbare, ci intocmai după cele tipărite în Monast. Neamțului.

Aceste arătându-le, eu cu tot respectul vin adresându-me către Înalt Pre Sănția Voastră si rogându-ve se bi-

nevoiți a porunci acolo, cui știți că se cuvine (Directorului tipografiei) să-mi trimită o listă de cărțile bisericesci, tipărite acum din nou romanesce în Kișinău, fie care carte cu prețul ei, cu cât legate și cu cât nelegate, ca vezindu-le se ve putem scrie a ne trimete și nou dintr'insele pentru bisericile noastre din România, cele lipsite de asemenea cărți. Deocamdată vom ruga îndată se ne trimiteți vro 5 (cinci) exemplare din cartea „*Triodul*“ care intră acum în slujba în biserică (în 5 febr.) și prețul cât vor face, bucuror vi-l vom plăti, unde socotiți, ori la *General Consulatul Rusc*, unde eu sum foarte bine cunoscut, sau într'alt loc, la vr'un neguțetoriu, *sudit rus*, de carii sunt mai mulți aici în București. — Cu acestea eu recomandându-me Arhipastorescilor voastre dragostii sărutându-ve dreapta, rămân Al Inalt Pre Sântiei Voastre, Pre smeritu fiiu duhovnicesc.

Nifon Bălășescu, Doctor și profess de teologie, Rector a mai multor Seminarii în Moldo-Romania, și Cavaler al Ordin. *St. Stanislaw* a 2-a clase, și a medalii din 1848-9 din Ungaria Transilvania.

Adresa: Inalt Pre Sântiei Selle Domnului *Pavel*
Archi-Episcop de Bassarabia, la Kișinău.

Original. Redacția cu litere latine. Am omis în transcriere u scurt și am adăogat la o și ă litera corespunzătoare. Arhiva Casei Arhieresti—Chișinău. Sublinierile sunt ale autorului scrisorii.

XXIX

1879 Decemvrie 17. București. G. Georgescu librar din București, trimițând bani cumpără dela Casa Arhierască din Chișinău, cărți bisericesti, 20 Trioduri și 10 Antologhioane legate în piele.

G. Georgescu strada Baratici No. 12 București.

București 17 Decemvrie 1879.

Inalt Pre Sfințite Stăpâne !

La August trecut, am primit o epistolă și lista de ce cărți se găsesc aci la Chișineu. Vă sint foarte recunoscător că ați binevoit a ordona, să mi se trimită ace listă. D'atunci și până acum n'am găsit ocazie cu cine să trimit bani, și să-mi ia niște cărți d'acolo.

Astăzi însă mi-am permis a trimite prin poște 35 pol-imperiali, în primire pre cuviosului arhimandritul Vladimir cu rugăciune să-mi trimită într'o lădița de lemn prin cale ferată 20 exemp. Triodele postului legate în piele și 10 Anfologhioane legate în piele.

Cerând iertare că vă supăr cu asta sint al înalt pre-sfinției voastre umilit servitor G. Georgescu

Adresa: Înalt Pre Sfinției Sale Pavel Arhiepiscop de Chișineu și Hotin.

*Original. Scrierea cu caractere latine.
Arhiva Casei Arhiepiscopale - Chișinău.
XXX.*

1880 Ianuarie 23. Tochio. Ieromonahul Anatolie Tihai, misionar în Japonia, scrie surorii sale Măfița Balăc din Chișcăreni, jud. Bălți, că va veni să-o vadă, și dă vești despre sine.

Tookei. 23 Ianuarie 1880.

Scumpa și pre dorita me soră, Măfiță!

Lare m'am scărbit de moarte lui Ivan Ivan-cî dar ce vom face? Cu toții ne vom duce negreșit în locul acela. Numai pîn ce vom muri ași dori să ne mai vedem în viața aceasta. Peste un an, dacă Domnul va dărui sănătate, negreșit ne vom vede, pentru că la sfârșitul anului acestuia eu socotesc să am otpusc ¹⁾ pe vro 6—8 luni de zile, atunci și Iacov cu Elena și cu copii vom veni, Iacov acumă au primit din Peterburg dozvolenie ²⁾ să să ducă în Rossiea, dar el așteptă să ne ducem la un loc.

1) concediu 2) invoice.

Am scris în Peterburg ca să trimată pe numele lui Alexandru Ivan-ci 250 de ruble pentru mată și casa matale. Cheltuiește, cât ăți trebuie, și rămășița lasă la Alecsandru Iv(anovi)ci.

Te rog să spui multă închinăciune din parte me lui Caso, și soției sale, macar că și nu am cinste să-i știu de față. Ce mai fac altele rudeniile noastre? Mătușica dela Butești am auzit de mult că au murit, Dumnezeu să o erte. Da Vanea, Pachîța, Marghiola și Credința ce fac? Te vezi vre-o dată cu dănșii? Când mă voi duce pre locurile acele gândesc să mă duc să văd pe toți dela Brânzești în-

Ierom. Anatolle și fratele său Iacob Tihai dragoman la Tokio

cepând. Și la Noosuliță și la Marșiniți mă voi duce să văd locurile, unde am trăit fiind copii. Da Mariea Ignatievna unde mai este, — trăește, sau nu, — nu știi nimică? Moșu Pavăl ce face? Trăește el încă? Păr. Nicolai Crițhji, păr. Constantin Cudrițchi și păr. Mihail de trăesc ei încă? Scrii-mi mai de grabă și triimete sângură pe poștă la Bălți. Eu alătorezi aice adresul pe convert ¹⁾. Pune scrisoare înlăuntru și dă vro 14 copeice, ²⁾ și scrisoare va veni,

1) plic. 2) o rublă avea 100 de copeici.

Te sărut, scumpa și draga me soră, și pe Manea mititica.

Fratele matală, I(eromonah) Anatolii.

Scrisoare matală din 23 Octomvrie am primit-o.

Arhim. Anatolie Tihai, născut Alexandru, este fiul lui Dimitrie Tihai, administratorul moșiei boerului Sturza din Noua Sușița jud. Hotin. Absolvent al Seminarului Teologic din Chișinău. În 1885 s'a călugărit în mănăstirea Zograf din Athos. Isprăvind Academia Teologică din Chiev, s'a înrolat în misiunea rusească din Japonia și a fost timp de 20 ani, un neobosit muncitor pe ogorul misiei ortodoxe. A tradus evanghelia în l.japoneză. A încetat din viața la Peterburg în 1893.

A avut legături cu Basarabia. A venit pe aici și a purtat corespondență cu surorile sale Marta și Olimpiada precum și cu nepoata sa Eufrosina Rădăuțan. Bogata corespondență s'a prăpădit și risipit în timpul revoluției 1917 din conacul dela Chișcăreni jud. Bălți. *Casso, este boerul din Chișcăreni.*

Mășița este sora ieromonahului Tihai, căsătorită cu preotul Ioan I. Balâc (+) 1879 din Chișcăreni jud. Bălți. A avut o fiică Eufrosina măritată cu Serghei Rădăuțanu din satul Coșcodeni jud. Bălți. Ivan Ivanovici este preotul Ioan Balâc, cumnatul.

Iacov este fratele său, absolvent al seminarului teologic din Chișinău și al Conservatorului din Moscova. La această dată el se află mare dragoman la legația rusă din Tochio - Japonia, căsătorit cu Elena Savabe de origină japoneză.

Alecsandru Ivanovici, este fratele preotului Ioan Balâc, deci cumnat cu sora lui Anatolie, Mașița. A fost director la liceul din Nicolaev. Mort în 1918. Original. cu litere cirilice. Prop. fam. Rădăuțanu din Chișinău.

XXXI.

1880 Decemvrie 18. București. G. Georgescu librar din București, către arhimadritul Benedict din Chișinău, cerându-i cartea Apostol, și cadelnițe pentru biserică. -Pre cuvioșiei sale Părintelui arhimandrit Benedict la Chișineu

Prețioasa epistola a pre cuvioșiei voastre din 20 Ianuarie anul corent am primit, asemenea am primit și cărțile trimise, de care sint mulțămît. Acuma prin asta vă rog să binevoiți pentru restu de bani, ce mai am acolo, să-mi trimiteți Apostole

(de se află între celelalte cărți bisericești ce aveți) iar de nu se află, îndrăznesc a vă ruga, să binevoiți a pune pe cineva să-mi cumpere câte vor ajunge paralele cadelnite de madem albe, pentru Biserică, pe care mi-le veți trimite cu poște

Cerându-vă iertare pentru supărarea ce vă fac și dorind să petreceți sfintele sărbători, la mulți ani cu sănătate sint al pre cuvioșiei voastre respectuos servitor.

G.Georgescu str. Barației, 12. București 18 Decemvrie 1880
Original. Redacția cu litere latine. Arhiva Casei Arhiepiscopii-Chișinău.

XXXII.

1902 Februarie 9. *Serghiev Posad.* Episcopul Arsenie Stadnițchi, rectorul academiei din Moscova, către arhiepiscopul Neofit din Ismail, cerându-i scrisorile arhiepiscopului Filaret Scriban adresate lui Alexandru S. Sturza. Răspunsul arhiepisc. Neofit.

Высокопреосвященнѣйшій Владыко

Обращаюсь къ Вамъ съ слѣдующей покорнѣйшей просьбою. За-
нимая въ часы досуга исторіей Румынской Церкви, я остановилъ свое
вниманіе на личности великаго святителя ея епископа Филарета Скри-
бана. Онъ находился въ дружескомъ сношеніяхъ съ Вашимъ покрови-
телемъ и благодѣтелемъ извѣстнымъ своею преосвѣщенною ученостью
и благочестивою жизнію Александромъ Стурдзою. Письма посланные къ
Скрибану напечатаны въ одномъ изъ Молдавскихъ изданій ученыхъ.
Но эти письма являются отвѣтомъ на письма Филарета Скрибана къ
Стурдзы. Мнѣ и желательно и крайне необходимо ознакомиться съ
письмами еп. Филарета. Въ предисловіи къ письмамъ Стурдзы въ мол-
давскомъ журналѣ „Гинерния Ромына” сказано, что письма Филарета
хранятся у Васъ. Если это извѣстіе справедливо, то покорнѣйше про-
шу выслать мнѣ ихъ на самое короткое время и я, воспользовавшись
нужнымъ для меня, съ глубокою благодарностію возвращу. Если же
ихъ нѣтъ у Васъ, то соблаговолите дать мнѣ указанія, къ кому обра-
титься за ними, и прошу Вашего содѣйствія въ полученіи ихъ.

Уповаю, Святейшій Владыко, что Вы не отринете моей просьбы и
почтите меня письмомъ или инымъ отвѣтомъ.

Поручая себя

Ректоръ Московской Академіи

Епископъ Арсеній.

Сергіев. Посадъ, 1902. Февр. 9.

Conceptul răspunsului arhiep. Neofit.

Ваше Высокопреосвященство,

О Христѣ возлюбленный Братъ!

На Ваше братское письмо отъ 9 февраля 1902 г. полученное мною лишь вчера отвѣчаю безъ замедленія. Правда, мой Благодѣтель А. С. Ст(урдза) мнѣ диктовалъ въ 1845 - 1849 годахъ свои отвѣты Ректору Ясской Семинаріи Филарету Скрибану, на его довольно обстоятельныхъ письма. Правда самыя письма арх. Фил. „сохранились“ только не у меня а въ бумагахъ А. С. у наслѣдницы его кн. М. А. Гагарины. Въ 50 годахъ я уже поступилъ въ число преподавателей Кнн. Д. Сем тѣмъ не менѣе въ 1851 г. поручилъ мнѣ составить „Сборникъ“ изъ переписки его съ замѣчательными современниками, для чего и передалъ мнѣ множество писемъ полученнымъ имъ.

Первая часть сего „Изборника“ мною начата содержала въ себѣ переписку съ лицами духовными (Архипастырями русской церкви). Внезапная смерть А. С. остановила мое составленіе „Сборника“. По желанію его дочери, кн. М. А. Гаг. я передалъ ей, прямой наслѣдницѣ всѣ бумаги отца, бывшіе у меня.

Гдѣ теперь эти бумаги, положительно не знаю. Кн. Гаг(арина) давно умерла и конечно, ихъ передала своимъ сыновьямъ. Старшій изъ нихъ кн. Гр. Евг. Гаг. Стурдза владѣеть Манз. магистратомъ; не ему ли достался архивъ его дѣда или младшему брату? Неизвѣстно.

16 марта. По рус. пословицѣ, утро есть б. „мудренѣе вечера“ мнѣ кажется, всего вѣроятнѣе, бумаги А. С. С. хранятся у кн. Г. Е. Гаг. Стурдзы, и Вашему П-ву слѣдуетъ написать ему, къ Бессар. помѣщику и Одесскому домовладѣльцу, о письмахъ Арх. Фил. Скриб. объясните ему: для чего вамъ нужны эти письма и попросите его сообщить ихъ временно. А если ихъ у князя нѣтъ, то расположите Е. С. указать: кто изъ братьевъ или родныхъ его можетъ сообщить ихъ.

Нѣм(анскъ). 16 марта 1902 г.

Adică:

Inalt Prea Sfinția Voastră,

Inalt Prea Sfințite Stăpâne,

Mă adresez către voi cu următoarea supusă rugă. Ocupându-mă în timpul liber cu istoria bisericii române, mi am oprit atenția asupra personalității marelui ierarh al ei, episcopul Filaret Scriban. El se găsea în relații prietenești cu protectorul și binefăcătorul vostru, cunoscut prin învățătura

sa cultă și prin viața sa blagocestivă, Alexandru Sturza. Scrisorile trimise lui Scriban sunt tipărite într'o editură moldovenească de învățăți. Însă aceste scrisori sunt răspunsuri la scrisorile lui Filaret Scriban către Sturza. Doresc și mi-i foarte necesar să fac cunoștință cu scrisorile episcopului Filaret. În prefața scrisorilor lui Sturza tipărite în revista moldovenească „Tinerimea Română“ se spune că scrisorile lui Filaret se păstrează la voi. Dacă această știre e adevărată, atunci supus vă rog să mi le trimiteți pentru un foarte scurt timp și eu folosindu-mă cu ceea ce-mi este necesar, cu adâncă mulțămire le voi întoarce. Dacă însă nu le aveți, atunci binevoiți a-mi arăta cătră cine să mă adresez pentru ele cerând ajutorul vostru pentru a le obține. Nădăjduesc, sfinte Vlădică, că nu-mi veți respinge rugămintea mea și mă veți onora cu scrisoare, sau cu alt răspuns.

Incredințându-mă.

Rectorul Academiei din Moscova, episcopul Arsenic.

Serghiev Posad, 1902 Fevr. 9.

Conceptul răspunsului. Prea Sfinția Voastră,

Întru Hristos iubite frate!

La frățeasca voastră scrisoare dela 9 Februarie 1902, primită abia ieri, răspund fără întârziere. E adevărat, că binefăcătorul meu A. C. Sturza, îmi dicta între 1845-1849 răspunsurile sale către rectorului Seminarului din Iași Filaret Scriban, la scrisoarele lui destul de amănunțite. E adevărat că însăși scrisorile arh. Filaret „s'au păstrat“ numai nu la mine, ci în hârtiile A. S. la moștenitoarea lui, princ. M. A. Gagarina. În anii (18)50, eu am intrat în numărul profesorilor Seminarului T. din Chișinău, totuș în anul 1851 (Al Sturza) mi-a încredințat să alcătuesc un „Sbornic“ de corespondența sa cu contemporanii de seamă pentru aceia mi-a și transmis o mulțime de scrisori ce le primise. Prima par-

te a acestei „Colecțiuni” începută de mine, conținea corespondența cu persoanele duhovnicești (arhipastorii bisericilor ruse). Moartea subită a lui A. S. a oprit alcătuirea „Sbornicului”. După dorința fiicei sale princ. M. A. Gag(arin) eu i-am înmănat, ca moștenitoare de drept, toate hârtiile tatălui ei ce au fost la mine.

Unde sunt acum aceste hârtii, absolut nu știu. Princip. Gag(arin) de mult a murit și de sigur le-a transmis fiilor săi. Cel mai mare, principele Gr. Evg. Gag(arin) Sturza stăpânește maghioratul Manzir, oare nu lui i-a căzut arhiva bunelului său, sau fratelui său mai mic? Nu se știe.

16 Martie. După proverbul rusesc: dimineața este mai „înțeleaptă decât seara” mi se pare că cel mai probabil hârtiile lui A. S. S(turza) se păstrează la princip. G. E. Gag. Sturza și Prea Sfinția Voastră trebuie să-i scrie lui, moșier din Basarabia și proprietar din Odessa, despre scrisorile arh. Filaret Scriban, explicându-i pentru ce vă trebuiesc aceste scrisori, și rugându-l să vi le comunice temporal. Iar dacă nu sunt nici la principe, atunci dispuneți-l să vă arăte, cine din frați sau rudele lui poate să vi le comunice.

Ismail, 16 Martie 1902.

Original. Colecția mea. Arhiepiscopul Arsenie Stadnițchi fiu de preot din jud. Hotin, a terminat Seminarul din Chișinău și Academia dela Chiev. A cercetat trecutul Basarabiei și a Principatelor Române. A scris monografii și studii istorico-bisericești.

XXXIII.

1906 Oct. 31. Episcopul Vladimir al Chișinăului, către arhiepiscopul Neofit din Ismail, în legătură cu serbarea centenarului regimentului Minsc. Știri despre deschiderea parohiei Matroasca, despre numărul de candidați la diverse parohii și făgăduința că va împlini ceea ce i-a recomandat.

Высокопреосвященнѣйшій Владыко! 31 окт. 1906.

Глубоко чтимый Архипастырь Отец!

Простите, Бога ради, долгому моему молчанію. Лѣто провелъ я на лиманѣ и, по обычаю, бесполезно. Возвратился въ Кишиневъ въ

половинѣ августа, а въ концѣ августа Господь, по великой любви своей ко мнѣ, опять посѣтилъ меня, повергнувъ меня опять на болѣзненный одръ, съ котораго я не вставалъ полтора мѣсяца.

Затѣмъ, по обычаю, началъ учиться ходить при помощи костылей и 21 октября впервые выѣхалъ изъ дому для служенія Литургіи, которую при помощи Божіей отслужилъ безъ особой боли въ ногахъ. На другой день, 22 октября, едва - едва держался на ногахъ, ибо кромѣ Литургіи былъ молебень на соборной площади со весьма продолжительнымъ воинскимъ церемоніаломъ, по случаю освященія и врученія Высочайше пожалованнаго знамени Минскому полку, праздновавшему 100 лѣтній свой юбилей. Служба окончилась въ 1/22-го. Во время службы приходилось иногда садиться отъ изнеможенія. Праздникъ былъ рѣдкій по своей торжественности. Шефъ полка князь Болгарскій, вмѣсто себя, прислалъ представителей во главѣ съ Генераломъ - Адъютантомъ Николаевымъ. Изъ Одессы прибыла на праздникъ вся веская военная власть во главѣ съ командующимъ войсками барономъ Каульбарсомъ, присутствовавшимъ въ соборѣ во время Литургіи 21 и 22 окт. Онъ, а равно представитель Болгаріи съ Одесскими генералами очень благодарили меня за нашу якобы торжественную службу съ образцовымъ порядкомъ, за нашу слабую рѣчь, за наше услужительное лѣніе. Благодарность и похвалы намъ смущали меня: ибо въ Одессѣ они не видѣли и не слышали лучше видѣннаго и слышаннаго въ Кишиневѣ?!

Вѣдь Кишиневъ въ сравненіи съ Одессой тоже что примѣрно Орѣвѣ въ сравненіи съ Кишиневомъ. Но за все слава Богу! Благодареніе Господу душевныя и тѣлесныя наши немощи, восполняющему Божественною своею помощію!

На письмо Ваше почтительнѣйше отвѣтствую, какъ угодно Вашему Высокочерковскому такъ и будетъ, я же усердный и покорлѣйшій послушникъ Вашъ.

О. Благочинный сообщитъ мнѣ, что открытіе прихода въ Матроскѣ является будто бы самымъ благовременнымъ во 1-хъ потому, что пока казенная земля, находящаяся въ вѣрности вблизи Матроски, свободно, не передана жителямъ г. Измаила, чего послѣдніе добываютъ и не отдана на нужды другихъ учреждений, возможно исхоронять для ново открываемаго прихода и во 2-хъ потому что при настоящемъ Город. управленіи, когда во главѣ его стоитъ церк. староста собора, возможно обезпечить школу при матроской церкви жалованьемъ изъ городскимъ суммъ. Но опять повторяю: когда и что Господь положитъ на сердце Ваше, тако и будетъ.

Приѣзжали сюда жена учителя Ковалѣ и жена зажитчнаго Священника Димова, живущаго въ Измаилѣ. Принять ихъ я не могъ по болѣзни, (я не принялъ и Команд. войскамъ съ генералами по причинѣ крайней усталости 21 окт.). Но и личное ихъ свиданіе со мной было бы для нихъ неутѣшительно. На каждое вакантно священническое мѣсто всякій разъ имѣется 10-15 кандидатовъ изъ окончившихъ семинарію въ настоящемъ, прошломъ и позапрошломъ годахъ. На сколько я былъ бы несправедливъ въ отказѣ послѣднимъ, предоставивъ мѣсто первымъ, на столько справедливъ былъ бы ропотъ на меня отъ правоспособныхъ кандидатовъ ожидающихъ по нѣскольку мѣсяцевъ какого либо священ. мѣста.

Кстати на бывшее вакантнымъ священнич. мѣсто при церкви села Запмъ подано было мнѣ до 40 прошеній. Въѣда, когда нѣтъ достаточно кандидатовъ на вакантны мѣста; бѣда, когда и нѣтъ свободныхъ мѣстъ при избыткѣ кандидатовъ. Но все же мнѣ очень хотѣлось бы удовлетворить просьбу учителя, который, по рекомендаціи Вашей заслуживаетъ священнаго сана. Но для этого видится мнѣ одинъ путь; служащій у Васъ о. Николай просилъ у меня штатное мѣсто только до исполненія срока, нужнаго для пенсіи. Срокъ этотъ истекаетъ кажется въ настоящемъ и не позже будущаго года. Вотъ на его мѣсто въ Тюремной церкви я могъ бы поставить учителя Ковалѣ, или же къ церкви — нѣколько въ Матроскѣ, какъ было бы Вамъ угодно. — Если бы Господь продлилъ Вашу и мою жизнь до будущей весны, дабы удостоиться мнѣ чести лицезрѣть Васъ. Съ чувствомъ глубокаго почитанія и преданностью къ Вашему Высокопреосвященству, усердно преслѣдую Ваши молитвы.

Убогій Еп. Владимиръ.

Adică: Înalt Prea Sfințite Stăpâne 31 Oct. 1906.
Mult stimat Arhiepiscop și Părinte,

Oertați-mă pentru numele lui Dumnezeu, lunga mea tăcere. Vara, am petrecut-o la liman și ca de obicei fără folos. M'am întors la Chișinău în mijlocul lui August, iar la sfârșitul lui August, Domnul, după marea sa dragoste către mine, iar m'a cercetat punându-mă la patul de boală de pe care nu m'am sculat o lună și jumătate.

Pe urmă, după obicei am început a învăța să umblu cu ajutorul cârjelor și la 21 Octomvrie, pentru întâia dată,

Episcopul Vladimir al Chișinăului, autorul scris. XXXIII.

am plecat din casă la slujba Liturghiei, pe care cu ajutorul lui Dumnezeu, am săvârșit-o fără o deosebită durere în picioare. A doua zi, 22 Oct. abia, abia mă țineam pe picioare, pentru că în afară de Liturghie, a fost Te-Deum pe piața Catedralei, cu o foarte lungă ceremonie militară, cu prilejul sfințirii și înmânării drapelului conferit de Suveran, regimentului Minsc, ce-și sărbătorea jubileul de o sută de ani. Slujba s'a terminat la unul și jumătate. În timpul slujbei, se întâmplă uneori să mă așez de slăbăciune. Sărbătoarea a fost rară, ca solemnitate.

Șeful regimentului, prințul Bulgariei, în locul său a trimis reprezentanți în frunte cu general-aghiotant Nicolaev. Din Odessa, a venit la sărbătoare, întreaga înalta autoritate militară, în frunte cu comandantul armatei, baronul Caulibarsom, care a asistat în Catedrală în timpul Liturghiei la 21 și 22 Oct. El cît și reprezentantul Bulgariei cu generalii din Odesa, mi-au mulțumit mult pentru a noastră ci că solemnă slujbă cu ordine desăvârșită, pentru cuvântarea noastră slabă și pentru cântarea noastră plăcută. Mulțămirea și laudele aduse m'au tulburat, pentru că în Odessa ei n'au văzut și n'au auzit mai bun de cît ceea ce au văzut și auzit în Chișinău? Doar Chișinăul în comparație cu Odesa e așa cum spre exemplu este Orheiul în raport cu Chișinăul! Slavă Domnului, care neputințele noastre sufletești și trupește le umple cu Dumnezeescul său ajutor!

La scrisoarea voastră, respectos răspund, după cum dorește înalt prea sfinția voastră, așa și va fi, eu nu sunt decât zelos și plecat ascultător al vostru. Păr. protopop m'a anunțat că deschiderea parohiei în Matrosca se prezintă în cea mai nimerită vreme, în primul rînd pentru că până acum lotul de pămînt, ce se află în cetate în apropiere de Matrosca este liber, nu este încă cedat locuitorilor orașului Ismail, și pe care ei îl solicită, și nu-i dat nici pentru nevoile altor instituții, s'ar putea deci obține prin demersuri pentru parohia nou înființată. În al doilea rînd, pentru că

în actuala conducere a oraşului, când în fruntea ei stă episcopul catedralei, se poate asigura şcoala de pe lângă biserica din Matrosca, cu leafă din sumele orăşeneşti. Dar iarăşi repet când şi ce va pune Domnul în inima voastră, aşa va fi.

Au venit pe aici soţia învăţătorului Covali şi soţia preotului suprabugetar Dimov, ce trăeşte în Ismail. N'am putut să le primesc din pricina boalei, (nu l-am primit nici pe comandantul armatei cu generalii din pricina oboselei peste măsură la 21 Oct.) Dar şi întâlnirea lor personală cu mine, le-ar fi înconsolabilă. La fiecare loc vacant de preot în fiecare dată, sunt 10-15 candidaţi dintre absolvenţii seminarului din anul curgător, trecut şi mai vechi. Cu cât aşi fi eu nedrept să refuz pe aceştia din urmă, oferind locul celor dintâi, pe atâta ar fi de dreaptă protestarea asupra mea, dela candidaţii meritoşi, cari aşteaptă luni de zile un oarecare loc de preot.

Intre altele, la fostul loc vacant de preot pe lângă biserica satului Zaim, mi-au fost prezentate până la 40 de petiţii. Nevoie, când nu sunt în deajuns candidaţi la locuri vacante, nevoie şi când sunt locuri vacante pentru numeroşii candidaţi. Totuşi, eu tare aş dori să satisfac cererea învăţătorului, care, după recomandarea voastră, merită sanul de preot. Dar pentru aceasta eu văd o cale: părintele Nicolai, slujitor la voi mi-a cerut un loc bugetar, numai până la împlinirea termenului trebuincios pentru pensie.

Termenul acesta expiră mi se pare în anul acesta şi nu mai târziu de anul viitor. Iată în locul lui la biserica Inchisorei eu aşi putea să-l pun pe învăţătorul Covali, ori la biserica şcoalei din Matrosca, cum aţi fi dori. Dacă Domnul ar lungi veacul vostru şi al meu până la primăvara viitoare, ca să mă învrednicesc iarăşi a vă vedea.

Cu sentimentul de adânc respect şi devotament către înaltă prea sfinţia voastră, zelor cerşetor al rugăciunilor voastre.

Smeritul episcop Vladimir.

Original. Muzeul Istorico-arheologic bisericesc din Chișinău. Episcopul Vladimir a păstorit arhiepiscopia Chișinăului dela 1904-1908. Fost preot parohial apoi misionar în Altai, a fost o fire blândă și înțelegătoare. Renașterea națională basarabeană datorează mult acestui episcop misionar, sub el și cu sprijinul lui s'a deschis tipografia Eparhială, s'a fondat revista Luminătorul și s'au tipărit atâtea cărți moldovenești.

XXXIV.

1908. Martie 12. Ieromonahul Gurie Grosu către preotul Constantin Popovici, în legătură cu tipărirea revistei românești „Luminătorul“.

Многоуважаемый О. Константинъ.

Посылая при этомъ Вамъ свою рукопись на молдавскомъ языкѣ, подъ заглавiемъ : „Инантiа Аерулуй“, прошу Васъ напечатать ее въ редактируемомъ нами молдавскомъ журналѣ „Луминаторулуй“ въ четвертой книжкѣ его. При этомъ, желая, чтобы четвертая книжка вышла до Пасхи, я податалъ бы возможнымъ выпустить ее въ количествѣ только 4-хъ листовъ, а не 5-ти. Выпускать книжки журнала прода въ объемѣ 4-хъ листовъ мы имѣемъ право: какъ Вамъ извѣстно, мы общими събѣзду издавать журналъ, цѣною въ 4 рубля, отдѣльными книжками въ объемѣ отъ 4-хъ, 5-ти печатныхъ листовъ. Съ другой стороны, высокая цѣна за напечатанiе прямо вынуждаетъ насъ воспользоваться своимъ правомъ. За наборъ и печать уплачивается типографiей 68 руб.; бумага и обложка типографiи стоятъ 38 рублей.

Съ уваженiемъ

Иером. Гурiй

12 марта 1908 г.

Adică:

Mult stimatе păr. Constantin.

Alăturat trimițindu-vă manuscrisul meu în limba moldovenească, sub titlu: „Înainteа Aerului“, vă vog să-l tipăriți în jurnalul moldovenesc redactat de noi „Luminătorul“, în cartea a patra. Cu aceasta, dorind, ca a patra cartea să iasă până la Paște, eu aș propune posibil s'o scot numai în [mărime de 4 coale și nu în 5. Noi avem dreptul de a scoate cărțile jurnalului uneori, în mărime de 4 coale.

După cum vă este cunoscut, noi am promis congresului de a redacta jurnalul cu prețul de 4 ruble, în cărți se-

parate, în mărime de 4-5 coale tipărite. Pe de altă parte prețul mare pentru tipărire, chiar ne împune să ne folosim de dreptul nostru. Pentru culesul și tipăritul se plătește tipografiei 68 ruble, hârtia și coperta a tipografiei costă 38 ruble.

Cu stimă Ierom. Gurie

12 Martie 1908.

Ieromonahul Gurie misionar eparhial dela 1902, a dezvoltat o rodnică activitate românească și cultură religioasă a moldovenilor prin tipărituri de cărți. Dela 1928 mitropolit al Basarabiei. Fondatorul revistei „Luminătorul” cel dintâi număr apărând la 1 Ianuarie 1908.

XXXV.

1914 Iunie 15. Arhiepiscopul Arsenie Stadnițchi către protoiereul Const. Popovici, profesor la seminarul teologic din Chișinău, în chestia separatismului basarabean și a transferării sale disciplinare.

Ваше Высокопреподобіе

Досточтимый о. протоіерей!

Получилъ Ваше письмо, и стало грустно — грустно мнѣ отъ того тяжелаго жизненнаго креста, какой Вамъ приходится нести при надвигающейся старости. Возложите все упованіе на Бога, который не даетъ намъ испытаній сверхъ силъ нашихъ. А главное — не падайте духомъ!

Согласенъ съ Вами, что Бессарабскій сепаратизмъ есть вымыселъ. Но не думайте, что „въ верхахъ” придаютъ ему особенное значеніе; и если иногда и переводятъ, то не въ силу вѣры въ сепаратизмъ переводимыхъ, а въ силу настоячивыхъ ходатайствъ переводящихъ. О Васъ я говорилъ съ Председателемъ Учебнаго комитета. Онъ сказалъ, что, кажется, и Васъ коснулось сепаратическое подозрѣніе. Послѣ моихъ объясненій, онъ далъ мнѣ слово, что Васъ не тронуть. По сему, будьте покойны и не тревожьте себя напрасными страхами. Отъ души желаю Вамъ всякаго благополучія и душевнаго мира.

Призываю на Васъ Божіе благословеніе.

Всегда готовый къ услугамъ

Ар. Арсеній.

1914 г. Іюня 15.

Adică:

Prea cucernicia voastră

Venerabile părinte protoiereu,

Am primit scrisoarea voastră și mi s'a făcut trist, trist dela acea cruce grea a vieții, care vi se întâmplă a purta la bătrânețe ce se apropie. Lăsați toată nădejdea spre Dumnezeu, care nu ne dă încercări mai presus de puterile noastre. Iar principalul — nu cădeți cu duhul.

De acord cu voi, că separatismul basarabean este o născocire. Însă să nu credeți că în cercurile de sus i-se acordă o deosebită însemnătate, și dacă uneori și transferă, apoi nu în puterea credinței în separatismul celor transferați, ci în puterea intervențiilor insistente a celor ce transferă. Despre voi am vorbit cu președintele Comitetului școlar. El spunea că pare că și pe voi v'a atins suspiciunea separatismului. După explicațiile mele, el mi-a dat cuvântul de onoare, că de voi nu se vor atinge. De aceea, fiți liniștit și nu vă turburați cu frică zădarnică. Din suflet vă doresc tot binele și pacea sufletească.

Chem asupra voastră binecuvântarea lui Dumnezeu.

Intotdeauna gata de a vă servi Ar(hiepiscop) Arsenie.

Protoiereul Const. Popovici, profesor la Seminarul Teologic din Chișinău din 1887 până la 1927. A luat parte la activitatea culturală a frăției „Nașterea lui Hristos” fondator și membru al comitetului de conducere a tipografiei înființate în 1906. Redactor și colaborator al revistei „Luminătorul” dela 1908.

Originalul în colecția mea, dăruit de ic. mitr. C. Popovici.

XXXVI.

1916, Iulie 5. Feodor Culeșov din anturajul arhiepiscopului Serafim din Tveri, către protoierul Vasile Guma din Chișinău, cerându-i cărți moldovenești, revistă Luminătorul, pentru răniții moldoveni veniți de pe front.

Отв. 9 июля 1916.

Дорогой Отец Василий.

Давно не получалъ отъ Васъ вѣсточекъ. Какъ Вы поживаете? Знаю, что Вамъ теперь работы хватаетъ за семерыхъ и не желаю Васъ затруднять перепиской. Получили ли Вы фотографическую карточку

Владыки, которая выслана уже недѣли три тому назадъ?

Не будете ли такъ добры Вы, Отецъ Протоіерей, выслать хотя маленькую бібліотеку на молдавскомъ языкѣ, хотя „Луминаторіу“. Эту просьбу передайте Борису Васильевичу, онъ, думаю, болѣе способенъ и легче можетъ исполнить ее. Дѣло въ томъ, что у насъ много прибываетъ раненныхъ молдаванъ, которые говорятъ по Русски плохо, а читать и совсѣмъ не умѣютъ, по молдавски — же читаютъ, но, къ сожалѣнію, такихъ у насъ не имѣется книгъ. Иногда приходится имъ дожидаться, за неизмѣнимъ товарищей, и въ одиночку, тогда имъ страшно скучно и при одномъ звукѣ: „Молдаваненџи штіу“ — преобразается его все лицо въ радостную улыбку. Хотя и есть разныя игры, но они для болѣе здоровыхъ интересны.

На дняхъ ожидается важная перемена: уходить въ отставку Карлыча и назначеніе въ оберъ Самарина. Этотъ вопросъ почти решенъ и остановка только за приведеніемъ его въ исполненіе. Самаринъ согласился принять на себя постъ Оберъ - Прокурора.

Новаго особаго ничего нѣтъ, все слава Богу! Владыко все время находится въ Твери, вызывая на нѣсколько дней въ епархію — и только.

Будьте здоровы и благополучны, крѣпко Васъ цѣлую и кланяюсь Вашему милому семейству.

Искренно преданный Вамъ
Іюля 5. (1916).

Феодоръ Кулешовъ

Adică :

Răspuns la 9 Iulie 1916

Scumpe părinte Vasile.

De mult n'am primit veste dela voi. Cum mai trăiți? Cunosc că acum vă ajunge lucru ca pentru șapte și nu doresc să vă îngreuez cu corespondență. Ați primit fotografia vlădicăi, care a fost expediată deacu trei săptămâni în urmă?

Nu veți fi așa de bun, părinte protoiereu, să trimiteți măcar o mică bibliotecă în limba moldovenească, cel puțin „Luminătorul“. Această rugămintе aduceți-o la cunoștința lui Boris Vasilievici, el, gândesc, e mai liber și mai ușor va putea-o îndeplini. E vorba, că la noi vin mulți răniți moldoveni, cari vorbesc rău rusește, iar a ceti de loc nu știu, moldovenește însă cetesc, dar cu regret, astfel de cărți

la noi nu se află. Uneori sunt nevoiți să stea în pat, singurateci, neavând tovarăși, atunci li-i foarte urât, și doar la vorba „Moldovenești știu“, fața lui întreagă se preschim-bă într'un surâs bucuros. Măcar că sunt diferite jocuri, însă ele sunt interesante pentru cei mai sănătoși.

Zilele acestea se așteaptă o schimbare importantă: eșirea la pensie a lui Carlâci și numirea în postul de ober (procuror) a lui Samarin. Această chestiune e aproape hotărâtă și rămâne numai pentru aducerea la îndeplinire. Samarin, consimte de a primi postul de ober-procuror.

Nou ceva deosebit nu este, totul e slava Domnului! Vlădica, tot timpul se găsește în Tveri, a plecat pentru câteva zile în eparhie și atât.

Fiiți sănătos și fericit, vă sărut tare și mă închin familiei voastre dragi.

Iulie 5, 1916. Sincer devotat vouă Feodor Culeșov.

Originalul la pâr. Vasilie Gumă, protoiereul Catedralei din Chișinău. Boris Vasilievici, e fiul pâr. Vasilie.

XXXVII.

1916–1917 Scrisori de cereri în limba română, trimiteri de bani pentru cărți bisericești și revista Luminatorul dela diferite fețe din Rusia: prisioneri ardeleni și cititori, către tipografia Eparhială din Chișinău.

1916.

a) Cinci rub: dila Hariton Mițul pi anul 1916. V-am can zebovit mă rog di mă ertați câ și multă scârbă mai am... doi ficiori mi-au luat pe amândoi la slujba împărătească șă cel mai mare îi luat în robie (în plen) ș amu eu bătran fac toată porăleala casii sângurâ... baba boda-proste tot îmi face de mâncat.. Hariton Mițul.

Adresa Hariton Mițul din satul 1 Malaesti, județul Tiraspol, gubernia Hersonului (în rusește).

b) Mă rog de aceste parole să-mi trimiteț Viețile Sf.

cartea a 2-a pî luna Ienuarie: adecâ a dooa jumătate dela 16-e pîn la 31 Ienuarie. Mi sã pare cã prețul 2 ruble, da 40 de cap. pentru trimitere. Iarã de nu va fi de ajuns ce-vai, apoi mã rog sã scriț doplatnoe la pocitovoe otdelenie¹⁾ care-i la noi în sat. (1. cu ramburs la agenția poștală)

Adresa: Dela Mihail a lui Haralampie Balan din satul 1 Malaești județul Tiraspol gubernia Hersonului (în rusește).

c) 1916. XII-27. St. D-le! Noi o câțiva Români din Transilvania rugãm Librãria eparhială din Chișinev sã facă bine sã ne trimeată catalogul cărților aflătoare in Librãrie, doritori fiind de a ceti cărți bisericești și de literatură, dar neștiind adresa librăriei trimitem la Dvs, vã rugãm îndreptați rugarea noastră la locu ei.

Vã salutã Antoniu Popa și soții, prizoneri din Transilvania.
Adresa: Or. Evpatoria, Poșta Cadjambacscoc, iconom. Manai.

d) Dela Dionisie Ciaicovschi pî anul 1916 5 ruble, da acum înainte foarte cu toată inima mã rog sã nu-i mai trimiteț lui Dionisie Cjaicovschi, cã-i dus în bătălie șã cine știe mai vini•va ori ba și nu va ave cini plăti.. Iarã în locul lui vã poftesc tot cu toată inima sã trimiteț lui Mihail Haralampiev Balan, cã am buna nedejde cã va plăti nu va rămâne dator. Mã rog sã nu fie cererea me deșartă.

Adresa: F. Marian. Satul 1 Malaești ținutul Tiraspol gubern Hersonului.

1917.

a) I. 1-1917. 2 Români din Transilvaniea (Ungariea) prizoneri ne rugãm foarte tare de Tipog. Eparhială cã dacã sã află în vânzare Psaltirea cea mică și Octoihul cel mic în litere slaveansche sã ni sã trimeată prin poștã cu rambursă, cã noi la sigur le plătim cãt costă, iar dacã nu sã poate așteptãm rãspuns și apoi trimetem banii cãt costă. *Adresa:* Tobolsc gubernia, gorod Ișim, volost Masleanscoe, derevnea Mișealchinu, Niculae I. Șirșov dela Ioan Iuga.

b) 15-I. 1917. Părinte Constantine! Eu îs iubitor a ceti moldovenești... trăesc în țară streină și as vre sâ ma znacomesc ¹⁾ mai aproape cu jurnalul „Luminătorul” pentru aceea în Decembri eu am trimăs pre numele sfinție ta'e o carbovâ ²⁾ și 20 cap. și v-am rugat să-ni trimetiți jurn. „Lumin.” pi anul 1915 și cartea I și II pi luna Ianuare Vieața Sfinților. — Păr amu n-am primit va rog sâ trimeteț mai rapide, ma digrabâ. *Adresa:*

Groznenschie neftean, promâsla, Tersc. obl. V. S. Borosean.

c) 5 rub. 60 cop. pi anul acesta 1917, numa sâ fie Adaosul³⁾ în legăturâ când va veni vremea vreo dată... Noi tot trajim nedejde câ vom priimi cândva și adaosul ca și pân acum, numa câ tare neaț spăriet câ deacu nu ni veț trimite adaosul pentru scumpetea lucrurilor... da eu mă rog să-mi lămuriț, niciodată nu vom aștepta aceasta, ori numa pân la o vreme și doresc sâ știu.

Adresa: Filimon Marian din satul I Mălăești
jud. Tiraspol gubernia Hersonului.

d) Aprilie în 29/1917. Onorată tipografie vă aduc la cunoștință cum că v'am trimis două ruble ca să-mi trimetiți cărțile bisericești anume Luminătorul, bani i-am pus în poștă în 12 Martie și până astăzi nu am primit nici cărțile nici bani înapoi, vă rog a-mi face de știre că cei și cum. Cu stima al d-voastră prieten Român Dumitru Mihail.

Pecetea poștei: Dubna, gub. Tula. Redac. cu litere latine.

e) Crasnâi-Rog guber. Cernigov 26/II. 917.

Domnilor vă rugăm să binevoiț a ne trimite prețul de rugăciuni ale tipografiei d-voastră și anume la Afcatistul și la alte cărți. Eu românul plenîc prins de resboiu, Iecov Câmpiean. Am voie a le procura.

f) Mșinscaia la 28/II. 917. Stimat d-le. Am înțeles că aveți cărți bisericești de vânzare, eu va rog câ dacă se aflâ la tipografia d-voastre Testamentul nou sau Biblia

1) Să fac cunoștință 2) Sau rublă cu 100 copeice. 3) la revistă.

atunci trimeteți, prețul nu știu, dară oi plăti la pociță.

Adresa: Alexandru Cocoșanu, guber. Petrograd stația Mșinscaia, baraca No. 1 Rossia.

g) Cardailovca 5 Martie 1917. Domnul Director, vă rog a-mi trimite micul Octoih de cântări bisericești pe poștă, dacă să află în tipografia dumniavoastră în limba moldovenească, că eu am mare dorință al avea, puteți al trimete cu ramburs sau răspundeți cât face ca să vă trimet bani prin poștă înainte. Adresa mia este Orenburscoi gubernie, pos. otdelenie Cardailofca polucit ¹⁾ Dimitrie N. Dardea volno plenit ²⁾.

h) Domnul Redactor, Te rog eu Todor Surdu pentru a mele 5 ruble din Ianuarie ce v-am trimăs pentru Biblie. trimitem ori cie carte bisiricească cu buche slovenești, tropările cum și vieți (de sfinți), să nu fiu deșert de parale. Todor Surdu, gubern. Novgorod, satul Gruzino, facrica Lapșina. *Pecetea poștei* din 7/III 1917.

i) On. tipografie. Subscrisul prin aceasta corespundență rog on. tipografie a-mi trimite o carte bisericească și anume Octoihul cel mic vă rog să mi-l trimeteți cu ramburs căci eu nu știu prețul lui. Octoihul să fie în limba moldovenească, vă salut cu drag eu cu stima Ioan Bota. *Adresa:* Kagarlâk. Kievski gub. Slobodsciaia. 29/III/1917.

j) Domnul Ridactor, Eu Arcadie rumân te rog frumos primind adresa dela Surdu Teodor, de ieste cu puțință prețu la Apostol moldovenesc ci să cântă în tot duminica, și foarte rog de o carte de cântări dela pocăinț. Să-m răspundeți și cu prețu. *Adresa:* Guber. Novgorod, satul Gruzino, fabrica Lapșina, Arcadie Milovanu. *Data poștei* 3/5/917.

k) 3/9/1917. Onorată tipografă, vă aduc la cunoscut eu Joldea Ambrosie rugându-vă se faceți bine de se

1) să primească

2) prizoner.

află la d-tră Testamentu cel nou ca si fie ca și evanghelia di beserică cu litere besericești și vă rogu de se poate trimeteți ca noi să-l scoatem la poștă, de nu se poate vă rog ami răspunde și vă trimet bani. Cu toată stima Joldea Amb. *Pecetea poștei* „Evpatoria“.

l) St. D-le Prefect, Vă rog a-mi trimite un catalog de cărțile bisericești ce să află în vânzare în tipografia d-voastră și Liturghia de o aveți pe note în vânzare. Cu stimă Catagan st. Curman-Chemelci, gubernia Tavricescaia Ioganu Moldovanu, plenici. *Pecetea cu data* 2/III/1917.

m) Ușinscoe (gub. Petrograd) în 26 Febr. 1917. Onorată tipografie! Vă rog a-mi răspunde la întrebarea mea, adecă să capăt în tipografia D-voastră următoarele cărți bisericești: Psaltirea bogată și cea mică, Octoihul cel mic și Testamentul nou și alte cărți bisericești și rugăciuni și îmi trimiteți și prețul, căci suntem mai mulți prizoneri care am dori ale comanda și dacă se poate chiar un catalog. Așteptând răspunsul rămân doritor I. Albu prizoner de războiu, transilvănean. *Pecetea poștei* din 8/III/1917.

Originale. Colecția mea.

XXXVIII.

1918 *ianuarie 14*. Sătenii din Valea Trăisteni ținutul Chișinăului, prin hotărârea obștească, cer dela Zemstva Gubernială, ca să deschidă de îndată școala moldovenească.

oi sătenii din satul Valea Trăisteni volostea Boldurești, ținutul Chișinăului din Republica moldovenească a Bassarabiei, adunați la casa de obște pentru a ni pune la cale cu privire la școala din satul nostru, sfatul obștesc a hotărât cele scrise mai jos:

Cerem cinst. Zemste Gubern. a Țării și a stăpânirii în drept ca să deschidă de îndată școala din satul nostru,

pentru că sunt mai mult de 80 de copii de școală, iar ca ucitel¹⁾ de la comisia școlară gubernială, cerem pe domnul psalomcic²⁾ din satul nostru care poate să ni învețe bine copiii pe limba moldovenească, așa precum e în toată Bassarabia.

Scrisu-s'a această hârtie pe limba moldovenească, ca să fie înțelească de toată obștea și s'a iscălit de obștiu, parte cu mâna lor, parte prin punerea dejetului și s'a întărit și de comitetul sătesc, astăzi în 14 Ianv(ar) 1918.

Dumnezeu să ni ajute!

Predsedatel k-ta,³⁾

Anton Buliga

Iacob Hărțanu

Ștefan Popescu

F. Chiril Negrescu

Costachi Mocanu

Andrei Chiril Negrescu

F. Aprodu

Ion Sofronie

Liuba Mariniuc

G. Scripțincu

Melania Mocanu

Ion Manole

Feodor Popescu

Feodor Berbec

Pavel Ciobanu

Pavel Mocanu

Mihail Negură

Leon Vorona

Costachi Echimoschi

1) învățător. 2) cântăreț. 3) președintele comitetului.

Original. Colecția mea.

Alfavitar de nume de persoane și nume geografice.

1. nume de persoane.

2. nume de localități.

A. 1.

Albu I, 71.
Alecú Donici, 38.
Alexandru Nicolaevici prinț,
12, 13, 14
Anatolie Tihai, ierom. 52, 54.
Ambrosie, mitrop., 14.
Antim, arhiman., 14.
Antonie, episc., 41, 47
Ambrosie Joldea, 70, 71.

B 1.

Balan Mihail, 68.
Balâc Ioan preot, 54.
Balâc Mafiță, 52.
Bantăș Ecaterina, 30.
Benedict, arhiman., 49, 54.
Benedict, egumen din Iași, 14.
Borosean V. S., 69

2.

Basarabia, 41, 45, 54, 58.
Bâc, 22, 27.
Bălți, 53.
Bârboiu, m-rea, 37.
Bender 47.
Biserica sf. Arhangheli, 15.
Boldurești, 71.
Brănești, 38, 39.
Brânzești, 53.
Bucovăț, 27.
București, 49, 51, 54, 55

Buda, sat, 17.
Budiu Vechi, săliște, 17.
Buiucani, moșie, 15.
Bulgaria, 61.

C. 1.

Cadela, grec, 24, 25.
Calinic, mitrop., 47, 48.
Caulibarson, baron, 61.
Chiriac, duhovnic, 48.
Chiril, arhim., 14.
Ciaicovschii Dionisie, 68.
Cocoșanu Alex., 70
Constantin Bodescul, 26.
Constantin Cudrițchii, 53.
Constandin, paharnic, 20
Constantin Peltecke, 24.
Crițchii Nicolai preot, 53.
Culișov Feodor, 67
Cuza Alexandru I, 50.

2.

Căbăești, 16.
Casa arhierească din Chișinău.
17, 20, 21, 22, 23.
Cadjambacscoc, 68
Calarași, 17.
Căpriana, m-rea, 10, 14, 16.
17, 18, 21, 22, 23, 26, 39.
Cardailovca, 70
Catargă, 22.
Catagan, 71.

- Cazani, 44.
Cernigov, 69.
Chiev, 6, 9, 44, 54.
Chișcăreni, 52, 54.
Chișinău, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 25, 26, 37, 39, 41, 44, 46, 47, 50, 51, 52, 54, 57, 60, 65, 68.
Ciorăști sat, 16.
Coșcodăni, 54.
Crasnâi-Rog, 69.
Curchi, m-rea, 40.
Curman-Chemelci, 71.
 D. 1.
Dachișos Dimitrie 36, 37.
Dardea Dim., 70.
Daniel Oconell, 34.
Daniil Sulima, prot., 6, 9.
Danilevșchii, prot., 45.
Dimitrie, arhiep. Chișinăului
19, 20, 21, 23, 24, 25, 26, 30, 33.
Dumitru Mihail, 69.
 2.
Dealul Carului, 27.
Dobrușa, m-rea, 41.
 E. 2.
Ecaterinodar, 6.
Ecaterinoslav, 8, 9.
Elveția, 35.
Evpatoria, 68, 71.
 F. 2.
Fundul Suricii, 22.
 G. 1.
Gagarina M. A., 57,
Gavriil, arhim., 17, 18,
Gavriil Bănulescu, mitrop.
și exarh 6, 14, 15, 18.
Gavril Bodescul, căp. 16, 17.
G. Georgescu, librar, 51, 52,
54, 55,
Gheorghe Dimitriu, 26, 28, 30
Gheorghe Hristofor, 46.
Gheorghe Sărbu, 33, 34.
Grigorie al Irlinopolei, mitrop.,
36, 37.
Guma Vasilie, preot, 65
Gurie Grossu, ierom. 63, 64.
 2.
Galata, m-rea, 15, 16
Gruzino, sat, 70
 H. 2.
Hârjaucă, m-rea, 38, 39,
Herson, 67, 68, 69
Horodiște, 38, 39,
Hotin, 54,
 I 1.
Iastrebțev, 13,
Iazâcov, vice-amiral, 8,
Iconomul Costandin, 36,
Ieremia Dancul, arhim., 14,
Inochentie, episc. Camciatcâi și
Aleutei, 35,
Ioan, logofăt, 18
Ioniță Zăgăreanu, vataș, 21, 22
Iosaf, arhim., 19, 20, 21,
Irinarh, arhiep. Chișinăului, 36
Irineu, igumen, 46,
Isachii, călugăr, 46
Iuga Ioan, 68,
Iacov Câmpian, 69
 2.
Iași, 10, 14, 19, 21, 25, 36, 37,
46, 57.

Irlanda, 35.

Ismail, 48, 62.

Işim, oraş, 68.

Işnovăţ, 22.

Izvoarele, sat, 30.

J. 2.

Japonia, 52, 54.

K. 2.

Kagarlâk, 70.

L. 1.

Leni, consul 24.

2.

Lozova, 22, 26, 29.

M. 1.

Macarie, arhim., 34, 35.

Marian F., 68, 69

Marta, sora mitr. Gavriil, 5, 6.

Meletie, arhim., 37.

Mihail Pavlovschii, preot, 34.

Miţul Hariton, 67.

Milovanu Arc. 70.

Moldovanu Ioan, 71.

2.

Malaeşti, sat, 67, 68, 69

Manzir, 58.

Marşiniţi, 53.

Maşcăuţi, 33.

Matroscă, 58, 62.

Meleşeni, 38, 39.

Mişealchinu, sat, 68.

Moldova, 6, 9, 15, 44, 45.

Moldo-Romania, 51.

Moldovlabia, 9.

Moscova, 54, 55.

Mşinscaia, 69, 70.

N. 1.

Neofit, arhiep. 55, 58.

Nifon Bălăşescu, 49.

2.

Neamţ, m-rea, 45, 50.

Nicolaev, 9, 54.

Nijna, 25.

Novomirgorod, 5.

Nouă-Suliţă, 53.

Novgorod, guber. 70.

O. 2.

Odesa, 31, 37, 44, 58, 61.

Oneşti, 17, 61.

Orhei, 38.

Orenburg, gubernia, 70

P. 1.

Pavel, arhiep. 52,

Petre Cuniţchii, protoier, 6, 10.

Petre Loncicovschii, protopop,
23.

Platon, arhiep., 9.

Popa Antoniu, 68.

Popovici Const. preot, 63, 64.

2.

Palanca, 38

Pănăşeşti, satul, 21, 22.

Pârjolteni, 16, 17.

Peterburg, 10, 12, 23, 24, 41,
52, 53, 54.

Petrograd, 70, 71.

Poiana Mândra, 39,

Poiana Murgenişului, 22.

Poltava, 6.

R. 1.

Rădăuţanu Eufrosina, 54.

2.

România, 50.
Rusia, 35, 46, 52.

S. 1.

Savurschii, protoier. 9.
Scriban Filaret, arhier, 55, 56.
Serafim. arhim., 65.
Serafim, arhim., 17, 21, 23.
Serafim, egumen, 38.
Sofia Sărbu 33, 34.
Spiridon Andrei Pavlu, 37.
Spiridon Filipovici arhim.,
23, 24.
Stadnițchii Arsenie, arhiep.,
55, 64.
Sturza Alexandru, 31, 34, 36,
55, 57.
Sturza, guvernator, 13.
Sulima D., protoier. 6, 9.
Surdu Todor, 70.

2.

Sadova 28, 29.
Săliște, sat, 16.
Scoreni, 26, 29.
Serghiev Posad, 55.
Sfântul Ioan, m-rea, 25.
Siberia, 35.
Suruceni, schit, 18.

T. 1.

Tihai Iacob, 53.
Topală Simion, preot, 48.

2.

Târnauca, 22.
Tersc oblastia, 69.
Tiraspol, 67, 68, 69
Tobolsc, 68.
Tochio, 52, 54
Transilvania, 68
Tveri, 65.
Țarigrad, 50.

U. 2.

Ulmul, 22.
Ușinscoe 71.

V. 1.

Veniamin, mitrop., 14, 20, 24, 25.
Vinet, 35.
Vladimir, episc. Chișin. 58.

2.

Vărzărești, 16, 17, 27.
Vorniceni, 26, 28, 29.
Vovințeni, moșie, 15.
Valea-Traîsteni, 71.

Z. 2.

Zaim, 62.

DE ACELAȘ:

1. O copie din 1731 a Cazaniei lui Varlaam. Iași, 1930.
2. Două manuscrise românești la Carloviț. Iași, 1931.
3. Legături culturale bisericești dintre români și ruși în secolul XV-XX. Chișinău, 1932.
4. Opt documente moldovenești dinainte de Ștefan cel Mare. Iași, 1933.
5. Documente moldovenești găsite la Constantinopol, (1462-1755). Iași, 1933.
6. Mărturii românești din Bulgaria și Grecia. Chișinău, 1933.
7. Album de documente moldovenești din veacul al XV-lea. Editura Fundațiunii Regele Ferdinand I. Iași, 1934.
8. Regestele actelor moldovenești din arhiva dela Constantinopol a sf. Mormânt. Chișinău, 1934.
9. Infățișări de vieță culturală-românească la m-reă Noul-Neamț. Chișinău, 1935.
10. Profesorul prot. d-r T. Titov, Chișinău, 1936.
11. Satul Nișcani jud. Lăpușna după documente și tradiții. Chișinău, 1937.

